

INFORMATOR

o egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego

od roku szkolnego 2018/2019

Centralna Komisja Egzaminacyjna
Warszawa 2017

Zespół redakcyjny:

dr Wioletta Kozak (CKE)
dr Maria Romanowska (OKE Jaworzno)
Wioleta Dobosz-Leszczyńska (CKE)
Robert Chamczyk (CKE)
dr Marcin Smolik (CKE)
Danuta Marchlewska (OKE Warszawa)
Hanna Wylęzek (OKE Jaworzno)

Recenzenci:

prof. dr hab. Jakub Z. Lichański
dr hab. Krzysztof Biedrzycki, prof. UJ i IBE
dr Renata Bryzek
dr Tomasz Karpowicz

Informator został opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie

ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
oke@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01
oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży

al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 216 44 95
sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi

ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie

ul. Józefa Bema 87, 01-233 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu

ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94
sekretariat@oke.wroc.pl

Spis treści

1.	Opis egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego	5
	Wstęp	5
	Zadania na egzaminie	5
	Opis arkusza egzaminacyjnego	7
	Zasady oceniania	8
2.	Przykładowe zadania z rozwiązaniami	15
	Teksty literackie	15
	Stanisław Lem, <i>Jak ocalał świat</i>	15
	Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i>	28
	Julia Hartwig, <i>Komunikat</i>	40
	Teksty nieliterackie	51
	Józef Bocheński, <i>Teoria męstwa</i>	51
	Maria Ossowska, <i>Rycerz w średniowieczu</i>	56
	Tematy wypracowań. Wypracowania o charakterze argumentacyjnym	70
	Tematy wypracowań. Wypracowania o charakterze twórczym	81

1.

Opis egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego

WSTĘP

Język polski jest jednym z obowiązkowych przedmiotów egzaminacyjnych na egzaminie ósmoklasisty i na egzaminie maturalnym.

Egzamin ósmoklasisty z języka polskiego sprawdza, w jakim stopniu uczeń VIII klasy szkoły podstawowej spełnia wymagania określone w [podstawie programowej kształcenia ogólnego dla pierwszych dwóch etapów edukacyjnych \(klasy I–VIII\)](#).

Informator prezentuje przykładowe zadania egzaminacyjne wraz z rozwiązaniami oraz wskazuje odniesienie zadań do wymagań podstawy programowej. Zadania w *Informatorze* nie wyczerpują wszystkich typów zadań, które mogą wystąpić w arkuszu egzaminacyjnym. Nie ilustrują również wszystkich wymagań z zakresu języka polskiego określonych w podstawie programowej. Dlatego *Informator* nie może być jedyną ani nawet główną wskazówką do planowania procesu kształcenia w szkole. Tylko realizacja wszystkich wymagań z podstawy programowej, zarówno ogólnych, jak i szczegółowych, może zapewnić wszechstronne wykształcenie polonistyczne uczniów, w tym ich właściwe przygotowanie do egzaminu ósmoklasisty.

ZADANIA NA EGZAMINIE

W arkuszu egzaminacyjnym znajdują się zarówno zadania zamknięte, jak i otwarte. Zadania zamknięte to takie, w których uczeń wybiera odpowiedź spośród podanych. Wśród zadań zamkniętych znajdują się m.in. zadania wyboru wielokrotnego, zadania typu prawda-falsz oraz zadania na dobieranie.

Zadania otwarte to takie, w których uczeń samodzielnie formułuje odpowiedź. Wśród zadań otwartych znajdują się:

- zadania z luką, wymagające uzupełnienia zdania bądź krótkiego tekstu jednym lub kilkoma wyrazami
- zadania krótkiej odpowiedzi, wymagające stworzenia krótkiego tekstu, w tym zadania sprawdzające umiejętność tworzenia różnych form użytkowych, np. ogłoszenia, zaproszenia, dedykacji
- zadanie rozszerzonej odpowiedzi, wymagające napisania wypracowania.

W zadaniach egzaminacyjnych szczególny nacisk zostanie położony na sprawdzanie umiejętności związanych z argumentowaniem, wnioskowaniem, formułowaniem opinii. Udzielenie poprawnej odpowiedzi będzie wymagało również kompetencji literackich (np. rozumienia sensu utworów), kulturowych (np. interpretacji plakatu), językowych (np. świadomego korzystania z różnych środków językowych).

W arkuszu egzaminacyjnym znajdują się zadania sprawdzające znajomość treści i problematyki lektur obowiązkowych¹.

Klasy IV–VI

Jan Brzechwa, *Akademia Pana Kleksa*

Janusz Christa, *Kajko i Kokosz. Szkoła latania* (komiks)

René Goscinny, Jean-Jacques Sempé, *Mikołajek* (wybór opowiadań)

Ignacy Krasicki, wybrane bajki

Clive Staples Lewis, *Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa*

Adam Mickiewicz, *Powrót taty, Pani Twardowska, Pan Tadeusz* (fragmenty, w tym: opisy, zwyczaje i obyczaje, polowanie i koncert Wojskiego)

Ferenc Molnár, *Chłopcy z Placu Broni*

Bolesław Prus, *Katarynka*

Juliusz Słowacki, *W pamiętniku Zofii Bobrówny*

John Ronald Reuel Tolkien, *Hobbit, czyli tam i z powrotem*

Henryk Sienkiewicz, *W pustyni i w puszczy*

Józef Wybicki, *Mazurek Dąbrowskiego*

Wybrane mity greckie, w tym mit o powstaniu świata oraz mity o: Prometeuszu, Syzyfie, Demeter i Korze, Dedalu i Ikarze, Heraklesie, Tezeuszu i Ariadnie, Orfeuszu i Eurydyce

Biblia: stworzenie świata i człowieka oraz wybrane przypowieści ewangeliczne, w tym o siewcy, o talentach, o pannach roztropnych, o miłosiernym Samarytaninie

Wybrane podania i legendy polskie, w tym o Lechu, o Piaście, o Kraku i o Wandzie

Wybrane baśnie polskie i europejskie, w tym: Charles Perrault, *Kopciuszek*, Aleksander Puszkina, *Bajka o rybaku i rybce*.

Klasy VII i VIII

Charles Dickens, *Opowieść wigilijna*

Aleksander Fredro, *Zemsta*

Jan Kochanowski, wybór fraszek, pieśni i trenów, w tym treny I, V, VII, VIII

Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*

Ignacy Krasicki, *Żona modna*

Adam Mickiewicz, *Reduta Orzona, Śmierć Pułkownika, Świtezianka, II część Dziadów*, wybrany utwór z cyklu *Sonety krymskie, Pan Tadeusz* (całość)

Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*

Henryk Sienkiewicz, *Quo vadis, Latarnik*

Juliusz Słowacki, *Balladyna*

Stefan Żeromski, *Szyfowe prace*

Sławomir Mrożek, *Artysta*

Melchior Wańkowicz, *Tędy i owędy* (wybrany reportaż)².

W *Informatorze* zawarto przykładowe zadania sprawdzające znajomość treści i problematyki lektur obowiązkowych zarówno dla klas IV–VI, jak i VII–VIII.

---

¹ Nauczyciel języka polskiego jest zobowiązany do omówienia wszystkich lektur obowiązkowych **przed** egzaminem ósmoklasisty.

² Lista lektur obowiązkowych będzie zamieszczona na początku arkusza egzaminacyjnego.

W arkuszu (od 2019 r.) mogą się również pojawić zadania oparte na tekstach poetyckich – zarówno autorów wskazanych w podstawie programowej, jak i innych. Zadania te nie będą sprawdzały znajomości treści konkretnego utworu poetyckiego, ale sprawdzą umiejętność analizy i interpretacji tego typu tekstów.

OPIS ARKUSZA EGZAMINACYJNEGO

Egzamin ósmoklasisty z języka polskiego trwa 120 minut³.

Podczas egzaminu zdający otrzyma arkusz egzaminacyjny, który będzie się składał z dwóch części.

Pierwsza część będzie zawierać zadania zorganizowane wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu:

- a) tekstu literackiego (poezji, epiki albo dramatu) oraz
- b) tekstu nieliterackiego (naukowego, popularnonaukowego albo publicystycznego).

Łącznie oba teksty będą liczyły nie więcej niż 1000 wyrazów.

Większość zadań w tej części arkusza będzie się odnosić bezpośrednio do ww. tekstów. Wśród zadań w tej części arkusza mogą pojawić się również:

- zadania zawierające fragmenty innych tekstów literackich i nieliterackich, teksty ikoniczne (np. plakat, reprodukcję obrazu), przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp. ORAZ/LUB
- zadania samodzielne, nieodnoszące się do tekstów wymienionych w pkt a) lub b).

W drugiej części arkusza znajdują się propozycje dwóch tematów wypracowań, z których uczeń będzie wybierał jeden i pisał tekst nie krótszy niż 200 wyrazów. Uczeń będzie dokonywał wyboru spośród:

- a) tematu o charakterze twórczym (np. opowiadanie twórcze) oraz
- b) tematu o charakterze argumentacyjnym (np. rozprawka, artykuł, przemówienie).

Każdy temat będzie wymagał odwołania się do obowiązkowej lektury szkolnej ORAZ/LUB do utworu bądź utworów samodzielnie wybranych przez ucznia.

Liczbę zadań oraz liczbę punktów możliwych do uzyskania za poszczególne rodzaje zadań w obu częściach arkusza przedstawiono w poniższej tabeli.

Rodzaj zadań	Liczba zadań	Łączna liczba punktów	Udział w wyniku sumarycznym
Zamknięte	12–17	12–17	ok. 30%
Otwarte	5–9 (w tym wypracowanie)	28–36	ok. 70%
Razem	17–26	40–53	100%

³ Czas trwania egzaminu może zostać wydłużony w przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych, oraz w przypadku cudzoziemców. Szczegóły są określone w *Komunikacie dyrektora Centralnej Komisji Edukacyjnej w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty w danym roku szkolnym.*

ZASADY OCENIANIA

Zadania zamknięte i zadania otwarte z luką

Zadanie zamknięte i zadanie otwarte z luką są oceniane zgodnie z jednym z następujących schematów:

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

2 pkt – odpowiedź całkowicie poprawna.

1 pkt – odpowiedź częściowo poprawna lub odpowiedź niepełna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Zadania otwarte krótkiej odpowiedzi

Za rozwiązanie zadania otwartego krótkiej odpowiedzi będzie można otrzymać od 0 do 4 punktów. W tych zadaniach nie będzie oceniana poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna, chyba że w poleceniu zostanie określone inaczej. Schemat oceniania będzie opracowywany do każdego zadania odrębnie.

Zadanie otwarte rozszerzonej odpowiedzi – wypracowanie

Za napisanie wypracowania będzie można otrzymać maksymalnie 20 punktów. Oceniając pracę, egzaminatorzy będą przydzielali punkty w każdym z poniższych kryteriów. Z wyjątkiem kryterium 2., które jest odrębne dla wypowiedzi o charakterze twórczym i dla wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym, każda praca będzie oceniana według tych samych kryteriów. W przypadku kryterium 2. zapisy będą doprecyzowywane w odniesieniu do poszczególnych tematów w każdej sesji egzaminu ósmoklasisty.

1. Realizacja tematu wypowiedzi

Oceniając wypowiedź ucznia w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy:

- wypowiedź jest zgodna z formą wskazaną w poleceniu
- w wypowiedzi ujęte zostały wszystkie kluczowe elementy tematu, np. czy uczeń w odpowiedni sposób odwołał się do lektury wskazanej w poleceniu
- wypowiedź jest w całości na temat.

2 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Forma wypowiedzi zgodna z formą wskazaną w poleceniu. • Wszystkie pozostałe elementy polecenia uwzględnione. • Wypowiedź w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu.
1 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Forma wypowiedzi zgodna z formą wskazaną w poleceniu. • Nieuwzględniony jeden element polecenia (inny niż forma). ORAZ/LUB • W pracy występują fragmenty nie dotyczące problemu wskazanego w poleceniu.
0 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Forma wypowiedzi niezgodna z formą wskazaną w poleceniu. ALBO • Nieuwzględnione co najmniej dwa elementy polecenia (inne niż forma).

Uwaga: jeżeli za wypowiedź przyznano 0 pkt w kryterium *Realizacja tematu wypowiedzi*, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

2. Elementy twórcze / Elementy retoryczne

	2. Elementy twórcze	2. Elementy retoryczne
	Wypowiedź o charakterze twórczym (np. opowiadanie)	Wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (np. rozprawka)
	Oceniając wypowiedź ucznia w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy: <ul style="list-style-type: none"> narracja w opowiadaniu jest konsekwentnie prowadzona wydarzenia są logicznie ułożone fabuła jest urozmaicona, np. czy zawiera elementy typowe dla opowiadania, takie jak zwroty akcji, dialog, puenta lektura wskazana w poleceniu została wykorzystana pobieżnie, czy w sposób ciekawy i twórczy. 	Oceniając wypowiedź ucznia w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy: <ul style="list-style-type: none"> argumentacja w pracy jest wnikliwa argumenty są poparte właściwymi przykładami argumenty są przedstawione w sposób uporządkowany, np. są przedstawione od najbardziej do najmniej ważnego albo są zapisane w porządku argument – kontrargument.
5 pkt	<ul style="list-style-type: none"> Funkcjonalna narracja. Logiczny układ zdarzeń. Urozmaicona fabuła, w tym funkcjonalne wykorzystanie co najmniej 6 spośród następujących elementów: opis, charakterystyka bohatera, czas akcji, miejsce akcji, zwrot akcji, puenta, punkt kulminacyjny, dialog, monolog, retrospekcja. Twórcze wykorzystanie treści lektury. 	<ul style="list-style-type: none"> Pogłębiona argumentacja. Argumenty odwołujące się np. do faktów, logiki, emocji, zilustrowane odpowiednimi przykładami ORAZ/LUB wykorzystanie przykładów w funkcji argumentacyjnej. Argumenty/przykłady uporządkowane, np. zhierarchizowane.
4 pkt	Praca spełnia wszystkie wymagania na 3 pkt i niektóre na 5 pkt.	Praca spełnia wszystkie wymagania na 3 pkt i niektóre na 5 pkt.
3 pkt	<ul style="list-style-type: none"> Funkcjonalna narracja. Logiczny układ zdarzeń. Prosta fabuła, w tym funkcjonalne wykorzystanie co najmniej 4 spośród następujących elementów: opis, charakterystyka bohatera, czas akcji, miejsce akcji, zwrot akcji, puenta, punkt kulminacyjny, dialog, monolog, retrospekcja. 	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnowa argumentacja; w wypowiedzi brak wnikliwości. Niektóre argumenty zilustrowane odpowiednimi przykładami ORAZ/LUB wykorzystanie przykładów w funkcji argumentacyjnej. Argumenty/przykłady częściowo uporządkowane.
2 pkt	Praca spełnia wszystkie wymagania na 1 pkt i niektóre na 3 pkt.	Praca spełnia wszystkie wymagania na 1 pkt i niektóre na 3 pkt.
1 pkt	<ul style="list-style-type: none"> Narracja częściowo funkcjonalna. Dopuszczalne usterki w logicznym układzie zdarzeń. Prosta fabuła. 	<ul style="list-style-type: none"> Podjęta próba argumentowania. Ograniczenie do wyliczenia powierzchownie omówionych przykładów, powiązanych z problemem określonym w temacie.
0 pkt	Praca nie spełnia co najmniej jednego wymagania określonego na 1 pkt.	Praca nie spełnia co najmniej jednego wymagania określonego na 1 pkt.

3. Kompetencje literackie i kulturowe

Oceniając wypowiedź ucznia w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy:

- uczeń wykorzystał znajomość lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu (a także innych tekstów – jeżeli polecenie tego wymagało) w sposób funkcjonalny, tzn. np. czy przywołał w pracy takie wydarzenia albo omówił takie wątki, które istotnie wspierają jego tok rozumowania albo dobrze ilustrują to, o czym pisze
- uczeń, pisząc np. o wydarzeniach z danej lektury, nie popełnił błędów, np. nie pomylił imion postaci, nie przypisał postaciom cech, których nie posiadają, bądź nie wymyślił wydarzeń, których w lekturze nie ma.

2 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonalne wykorzystanie znajomości lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu (oraz innego tekstu literackiego lub tekstu kultury, jeżeli polecenie tego wymaga). • Poprawność rzeczowa.
1 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonalne wykorzystanie znajomości lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu (oraz częściowo funkcjonalne wykorzystanie innego tekstu literackiego lub tekstu kultury, jeżeli polecenie tego wymaga). <p>ALBO</p> <p>Częściowo funkcjonalne wykorzystanie znajomości lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu (oraz funkcjonalne wykorzystanie innego tekstu literackiego lub tekstu kultury, jeżeli polecenie tego wymaga).</p> <p>ALBO</p> <p>Częściowo funkcjonalne wykorzystanie znajomości lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu (oraz częściowo funkcjonalne wykorzystanie innego tekstu literackiego lub tekstu kultury, jeżeli polecenie tego wymaga).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dopuszczalne 1–2 błędy rzeczowe.
0 pkt	Praca nie spełnia co najmniej jednego wymagania określonego na 1 pkt.

4. Kompozycja tekstu

Oceniając wypowiedź ucznia w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy:

- kompozycja wypowiedzi jest zgodna z formą wskazaną w poleceniu, np. czy rozprawka zawiera wstęp, rozwinięcie i zakończenie, a list – zwrot do adresata, wstęp, rozwinięcie, zakończenie i zwrot pożegnalny
- wypowiedź jest spójna, tzn. czy jest napisana w taki sposób, że łatwo się ją czyta dzięki np. jasnym powiązaniom wewnątrz zdań oraz między zdaniami i akapitami tekstu
- wypowiedź jest logiczna, tzn. czy jest zbiorem uporządkowanych myśli
- wypowiedź jest podzielona na odpowiednio wyodrębnione graficznie akapity, z których każdy stanowi logicznie zorganizowaną, zwartą całość.

2 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Kompozycja zgodna z formą wypowiedzi. • Graficznie wyodrębnione akapity. • Dopuszczalna 1 usterka w zakresie spójności ALBO logiki wypowiedzi, ALBO podziału wypowiedzi na funkcjonalne akapity.
1 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Kompozycja zgodna z formą wypowiedzi. • Graficznie wyodrębnione akapity. • Dopuszczalne łącznie 2–3 usterki w zakresie spójności ORAZ/ALBO logiki wypowiedzi.
0 pkt	Praca nie spełnia co najmniej jednego wymagania określonego na 1 pkt.

5. Styl

Oceniając wypowiedź ucznia w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy:

- styl wypowiedzi jest odpowiedni do jej treści i formy, tzn. np. czy uczeń nie napisał rozprawki, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej
- styl wypowiedzi jest jednolity, tzn. czy uczeń konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, a jeżeli miesza różne style w wypowiedzi – to czy jest to uzasadnione (czy czemuś to służy).

2 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Odpowiedni do treści i formy wypowiedzi. • Jednolity.
1 pkt	Sporadyczne usterki w odpowiedniości ORAZ/LUB jednolitości stylu.
0 pkt	Praca nie spełnia wymagań określonych na 1 pkt.

6. Język

Oceniając wypowiedź ucznia w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in.:

- czy uczeń poprawnie użył w wypowiedzi różnych rodzajów zdań i bogatej leksyki (np. frazeologizmów, wyrazów rzadziej używanych w języku polskim), czy też ograniczył się do najprostszych środków językowych
- czy środki językowe, których użył uczeń, pozwalają mu zrealizować temat w sposób swobodny i precyzyjny, czy też pobieżny, sprawiający trudność w zrozumieniu tekstu.

W ocenie egzaminator uwzględni również liczbę wszystkich błędów językowych, które uczeń popełnił w wypowiedzi.

Oceniając język wypowiedzi, egzaminator najpierw oceni zakres użytych środków językowych, a następnie – ich poprawność. Ostateczną liczbę punktów ustali na podstawie oceny obu tych aspektów wypowiedzi, zgodnie z poniższą tabelą.

Poprawność środków	Nie więcej niż 4 błędy językowe	5–7 błędów językowych	8–10 błędów językowych	11–13 błędów językowych	14 lub więcej błędów językowych
Szeroki zakres środków językowych, tzn. <ul style="list-style-type: none"> • zróżnicowana składnia • zróżnicowana leksyka, w tym np. bogata frazeologia, precyzyjne słownictwo, umożliwiające pełną i swobodną realizację tematu. 	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
Zadawalający zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka stosowne / odpowiednie do realizacji tematu.	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt
Wąski zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka proste / ograniczone, utrudniające realizację tematu.	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt	0 pkt

Przykładowo, za wypowiedź, w której uczeń użył zadowalającego zakresu środków językowych i popełnił 6 błędów językowych, egzaminator przyzna 2 pkt w tym kryterium.

7. Ortografia

Oceniając wypowiedź ucznia w tym kryterium, egzaminator uwzględni liczbę błędów ortograficznych, które uczeń popełnił w wypowiedzi.

2 pkt	Nie więcej niż 1 błąd ortograficzny.
1 pkt	2–3 błędy ortograficzne.
0 pkt	4 lub więcej błędów ortograficznych.

8. Interpunkcja

Oceniając wypowiedź ucznia w tym kryterium, egzaminator uwzględni liczbę błędów interpunkcyjnych, które uczeń popełnił w wypowiedzi.

1 pkt	Nie więcej niż 9 błędów interpunkcyjnych.
0 pkt	10 lub więcej błędów interpunkcyjnych.

Uwagi dodatkowe

- Jeżeli wypowiedź w całości jest nie na temat, egzaminator oceni ją na 0 pkt.
- Jeżeli w wypowiedzi uczeń w ogóle nie odwołał się do treści lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu, za całą wypowiedź egzaminator przyzna 0 pkt.
- Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna, egzaminator oceni ją na 0 pkt.
- Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. uczeń napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
- Funkcjonalność wykorzystania w wypracowaniu utworu literackiego nie oznacza konieczności omówienia przez zdającego wszystkich elementów fabuły, sensów utworu istotnych (z punktu widzenia egzaminatora) ze względu na zagadnienie sformułowane w temacie. Należy jednak pamiętać, że samo przywołanie imienia bohatera literackiego nie jest funkcjonalnym wykorzystaniem utworu.**
- Za utwór literacki w wypracowaniu nie uznaje się: powieści obrazkowej, mangi, scenariusza filmowego, gry komputerowej.**
- Jeżeli wypowiedź zawiera 180 słów lub mniej, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *realizacji tematu wypowiedzi, elementów twórczych/ elementów retorycznych oraz kompetencji literackich i kulturowych*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
- Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego ucznia, wówczas egzamin z języka polskiego, w przypadku takiego ucznia, zostanie unieważniony.
- W ocenie poprawności językowej nie bierze się pod uwagę błędów ortograficznych w wypowiedziach uczniów, którym przyznano takie dostosowanie warunków przeprowadzenia egzaminu, zgodnie z *Komunikatem dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty w danym roku szkolnym*.
- Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem **albo wypowiedzi aprobujących nieetyczne postępowanie bohatera**. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za styl i język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.

Oznaczanie błędów w wypowiedzi pisemnej

Rodzaj błędu	Graficzny sposób oznaczenia	Przykład	Literowy sposób oznaczenia
błąd językowy (fleksyjny, składniowy, leksykalny, frazeologiczny, słowotwórczy)	podkreślenie linią prostą	<i>Należy ufać <u>przyjacielom</u>.</i>	j ~~ę~~ z. ALBO j.
błąd ortograficzny*	podkreślenie linią prostą	<i>Słońce <u>gzeje</u>.</i>	ort. ALBO o.
błąd interpunkcyjny	znak X w miejscu brakującego znaku przestankowego lub niepoprawnej interpunkcji	<i>Obiecał X że napisze list.</i>	int. ALBO i.
błędy logiczne	podkreślenie linią prostą	<i>Włożyłem kurtkę, <u>bo było za gorąco</u>.</i>	log.
fragment nie na temat	objęcie klamrą	<i>[Fragment odbiegający od tematu.]</i>	tem.
błąd graficzny**	podkreślenie linią prostą	<i>Stał przy <u>glównej</u> ulicy.</i>	graf.
błąd rzeczowy	podkreślenie linią prostą	<i>Był tam już Rudy, <u>glówny bohater</u> „Opowieści wigilijnej”.</i>	rzec.

* Za jeden błąd ortograficzny przyjmuje się kilkukrotne popełnienie przez ucznia błędu w tym samym wyrazie, a także powtarzanie tego samego błędu w zapisie wyrazów należących do tej samej rodziny (np. *kturzy*, *niekturzy*).

** Za błąd graficzny uznaje się:

- przestawienie liter w zapisie dwuznaków niebędące błędem językowym, np. *zsafa* zamiast *szafa*, *skzrynia* zamiast *skrzynia*, ale nie *hcemy* zamiast *chcemy*,
- nieprawidłowe umieszczanie lub całkowite opuszczanie kropek nad *i*, *j*, *z* (wielką lub małą), znaków diakrytycznych w literach: *ć*, *ś*, *ź*, *ń* (wielkich lub małych) albo kreseczek w zapisie liter *t* i *l*,

pod warunkiem że nie prowadzi to do powstania błędu ortograficznego lub językowego, np. zmiany znaczenia wyrazu.

2.

Przykładowe zadania z rozwiązaniami

W *Informatorze* dla każdego zadania podano:

- liczbę punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie (po numerze zadania)
- najważniejsze wymagania ogólne i szczegółowe, które są sprawdzane w tym zadaniu
- zasady oceniania rozwiązań zadań
- poprawne rozwiązanie każdego zadania zamkniętego oraz przykładowe rozwiązania każdego zadania otwartego.

Teksty literackie

Tekst 1.

Stanisław Lem

JAK OCALAŁ ŚWIAT

Konstruktor Trurl sporządził raz maszynę, która umiała robić wszystko na literę *n*. Kiedy była gotowa, na próbę kazał jej zrobić nici, potem nanizać¹ je na napastrki². [...] Wykonała polecenie co do joty, ale ponieważ nie był jeszcze pewny jej działania, kolejno musiała zrobić nimby, nausznicę, neutrony, nurty, nosy, nimfy i *natrium*. [...] Zaprosił wtedy do siebie konstruktora Klapaucjusza, przedstawił go maszynie i tak długo wychwalał jej nadzwyczajne zdolności, aż ów rozgniewał się skrycie i poprosił, aby i jemu wolno było coś jej rozkazać.

– Proszę bardzo – rzekł Trurl – ale to musi być na *n*. [...]

– Maszyno! Masz zrobić Nic!

Maszyna przez dłuższy czas w ogóle się nie ruszała. Klapaucjusz ją zacierał z zadowolenia ręką. Trurl zaś rzekł:

– O co ci chodzi? Kazałeś jej nic nie robić, więc nic nie robi! [...]

– Skądże! Miała zrobić Nic, a tymczasem nie zrobiła nic, więc wygrałem. Nic bowiem, mój ty przemądrzały kolego, to nie takie sobie zwyczajne nic, produkt lenistwa i niedziałania, lecz czynna i aktywna Nicość, to jest doskonała, jedyna, wszechobecna i najwyższa Niebyt we własnej nieobecnej osobie!! [...]

Naraz rozległ się jej spiżowy³ głos:

– Przestańcie się kłócić w takiej chwili! Wiem, co to Niebyt, Nicość, czyli Nic, ponieważ te rzeczy należą do klucza litery *n*, jako Nieistnienie. Lepiej po raz ostatni przyjrzyjcie się światu, bo wnet go nie będzie...

Słowa zamarły na ustach rozjuszonemu konstruktorom. Maszyna w samej rzeczy robiła Nic, a to w ten sposób, że kolejno usuwała ze świata rozmaite rzeczy, które przestawały istnieć, jakby ich w ogóle nigdy nie było. [...]

– Ojej! – rzekł Trurl. – Żeby coś z tego złego tylko nie wynikło...

– E, co tam! – rzekł Klapaucjusz. – Przecież widzisz, że ona nie robi wcale Nicości Generalnej, a jedynie Nieobecność wszystkich rzeczy na *n*, nic się nie stanie, bo też ta twoja maszyna całkiem do niczego!

– Tak ci się tylko wydaje – odparła maszyna. – Zaczęłam, istotnie, od wszystkiego, co na *n*, bo było mi to bardziej familiarne⁴, ale co innego jest zrobić jakąś rzecz, a co innego usunąć ją. Usuwać mogę wszystko, z tej prostej przyczyny, że umiem robić wszyściuteńko, ale to wszyściuteńko na *n*, a więc Niebyt jest dla mnie fraszka. Zaraz was nie będzie ani niczego. [...]

– Ależ to... – zaczął przestraszony Klapaucjusz i w tej chwili zauważył, że istotnie już nie tylko na *n* nikną różne rzeczy: przestały ich bowiem otaczać kambuzele, ściśnięta, wytrzopki, gryzmaki, rymundy, trzepce i pćmy.

– Stój! Stój! Cofam to, co powiedziałem! Przestań! Nie rób Niebytu!! – wrzeszczał na całe gardło Klapaucjusz [...]. – A gdzie są kambuzele? Gdzie moje murkwie ulubione? Gdzie pćmy łagodne?!

– Nie ma ich i nigdy już nie będzie – odparła spokojnie maszyna. – Wykonałam, a raczej zaczęłam wykonywać to tylko, coś mi kazał... [...]

– Niech ci będzie, nie mówmy już o tym – rzekł Klapaucjusz. – Już niczego od ciebie nie chcę, śliczna maszyno, tylko proszę, zrób murkwie, bo bez nich życie mi niemiłe...

– Nie umiem tego, ponieważ są na *m* – rzekła maszyna. [...] – Murkwi nie będzie [...]. – Popatrz, proszę, na świat, jaki jest cały pełen olbrzymich czarnych dziur, pełen Nicości, która wypełnia bezdenne otchłanie między gwiazdami, jak wszystko dookoła stało się nią podszyte, jak czyha nad każdym skrawkiem istnienia. To twoje dzieło, mój zawistniku! Nie sądzę, żeby następne pokolenia miały cię za to błogosławić...

– Może się nie dowiedzą... Może nie zauważą... – wyjąkał pobladły Klapaucjusz, patrząc z niewiarą w pustkę czarnego nieba, [...] i wrócił chyłkiem⁵ do domu – świat zaś po dziś dzień pozostał już cały podziurawiony Nicością. [...]

Stanisław Lem, *Jak ocalał świat*, [w:] tegoż, *Bajki robotów*, Kraków 2003.

¹ Nanizac – nawlec coś na nic, sznurek, żyłkę.

² Naparstek – ochraniacz na palec używany podczas szycia.

³ Spiżowy – głęboki, silny.

⁴ Familiarne – poufałe.

⁵ Chyłkiem – ukradkiem, niepostrzeżenie.

Zadanie 1. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych sformułowań. Wybierz P, jeśli sformułowanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

We fragmencie opowiadania Stanisława Lema ukazane jest niebezpieczeństwo nieodpowiedzialnego wykorzystywania techniki.	P	F
Światem przedstawionym w opowiadaniu rządzą nie tylko prawa fizyki, lecz także prawa języka.	P	F

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

12) określa tematykę i problematykę utworu.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wskazanie dwóch odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

PP

Zadanie 2. (0–1)

Na podstawie tekstu wyjaśnij, dlaczego świat „pozostał [...] cały podziurawiony Nicością”.

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

15) objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;

17) przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź uwzględniająca wskazanie przyczyny wynikającej z tekstu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt

- *Nierozsądne i lekkomyślne działanie człowieka doprowadziło do zniszczenia części istniejących rzeczy. Ponieważ maszyna nie została zaprogramowana na tworzenie, tylko na niszczenie, nie można było tych zniszczeń odbudować.*
- *Świat pozostał podziurawiony Nicością, ponieważ maszyna, która wymazała ze świata część rzeczy, nie potrafiła ich stworzyć na nowo, jeżeli nie były na literę n.*

Zadanie 3. (0–1)

Na podstawie podanego fragmentu utworu *Jak ocalał świat* sformułuj wniosek, który będzie stanowił przesłanie płynące z tekstu.

.....

.....

.....

.....

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

17) przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia.

Klasy VII i VIII

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne sformułowanie wniosku będącego przesłaniem z zachowaniem odpowiedniego poziomu uogólnienia.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

Stanisław Lem przestrzega, że nieodpowiedzialne wykorzystywanie osiągnięć nauki może przynieść wiele zła, ponieważ człowiek nie zawsze jest w stanie przewidzieć konsekwencje swoich decyzji.

Zadanie 4. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Na podstawie fragmentu tekstu można wnioskować, że cechą, która w najmniejszym stopniu charakteryzuje Klapaucjusza, jest

- A. zazdrość.
- B. uprzejmość.
- C. błyskotliwość.
- D. lekkomyślność.

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

9) charakteryzuje [...] bohaterów w czytanych utworach.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

B

Zadanie 5. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment.

– *Może się nie dowiedzą... Może nie zauważą...* – wyjąkał poblady Klapaucjusz, patrząc z niewiarą w pustkę czarnego nieba, [...] i wrócił chyłkiem do domu.

Na podstawie podanego fragmentu uzupełnij poniższe zdanie.

Klapaucjusz odczuwał ....., ponieważ czuł się odpowiedzialny za zniknięcie części świata, w którym żył.

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

9) charakteryzuje [...] bohaterów w czytanych utworach.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

wstyd, lęk, wyrzuty sumienia

Zadanie 6. (0–1)

Czy użyte w opowiadaniu Stanisława Lema wyrazy *nic* i *Nic* znaczą to samo? Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

4) rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi; rozpoznaje wyrazy wieloznaczne, rozumie ich znaczenie w tekście [...].

Zasady oceniania

1 pkt – udzielenie odpowiedzi na pytanie i jej uzasadnienie.

0 pkt – udzielenie odpowiedzi na pytanie bez uzasadnienia lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

„*Nic*” pisane wielką literą jest nazwą własną „*Nicości*”, a „*nic*” pisane małą literą oznacza brak działania.

Zadanie 7. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych sformułowań. Wybierz P, jeśli sformułowanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wyrazy <i>Nicość</i> , <i>Niebyt</i> , <i>Nieistnienie</i> zostały zapisane w opowiadaniu Stanisława Lema wielką literą, ponieważ są nazwami planet.	P	F
Wyrazy takie jak <i>ściśnięta</i> , <i>wytrzapki</i> , <i>gryzmaki</i> i <i>rymundy</i> są znane w świecie, w którym żyją Trurl i Klapaucjusz.	P	F

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

17) przedstawia własne rozumienie utworu [...].

Klasy VII i VIII

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

1) dostrzega zróżnicowanie słownictwa [...];

2) rozpoznaje nazwy osobowe i miejscowe [...].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

FP

Zadanie 8. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Klapaucjusz użył określenia *śliczna maszyno*, aby

- A. jej się przypodobać.
- B. zachwycić ją własną elokwencją.
- C. wyrazić podziw dla jej urody.
- D. zwrócić jej uwagę na swój urok osobisty.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

9) charakteryzuje [...] bohaterów w czytanych utworach.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

7) dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

A

Zadanie 9. (0–1)

W opowiadaniu Stanisława Lema maszyna użyła słowa ‘fraszka’ w zdaniu *Niebyt jest dla mnie fraszka*. Wyjaśnij znaczenie tego wyrazu w podanym kontekście.

.....

.....

Wymaganie ogólne

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

4) rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi; rozpoznaje wyrazy wieloznaczne, rozumie ich znaczenie w tekście [...].

Zasady oceniania

1 punkt – wyjaśnienie słowa fraszka zgodne z tekstem Stanisława Lema.

0 punktów – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt

- *Fraszka to drobiazg.*
- *Fraszka to coś łatwego do wykonania.*

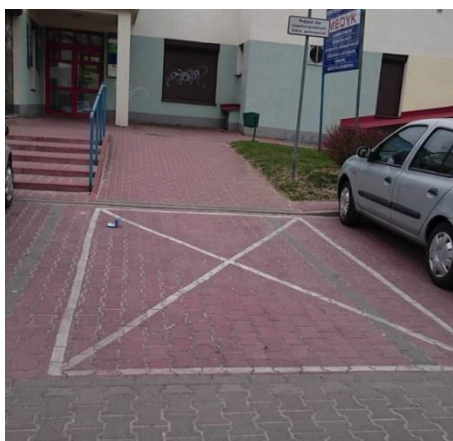
Zadanie 10. (0–2)

10.1. Wyjaśnij różnicę w pisowni cząstki *nie* w wyrazach podkreślonych w zdaniu: Nie istniały przyczyny, które pozwalałyby wyjaśnić nieistnienie świata.

.....

.....

10.2. Spółdzielnia Mieszkaniowa *Jutrzenka* planuje wystosowanie poniższych komunikatów do mieszkańców. Uzupełnij je odpowiednią formą słów umieszczonych w nawiasie.

Prosimy o .....
(nie parkować) na miejscu
oznaczonym kopertą.

Mieszkańcu!
.....
(nie deptać) trawników!

Wymaganie ogólne

II. Kształcenie językowe.

5. Kształcenie umiejętności poprawnego [...] pisania zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej.

Wymaganie szczegółowe

Klasy VII i VIII

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

4) zna zasady [...] pisowni partykuły *nie* z różnymi częściami mowy.

10.1. (0–1)**Zasady oceniania**

1 pkt – poprawne wyjaśnienie pisowni cząstki *nie* z czasownikami i z rzeczownikami.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Cząstkę „nie” z rzeczownikami piszemy łącznie, a z czasownikami – rozdzielnie.

10.2. (0–1)**Zasady oceniania**

1 pkt – poprawne utworzenie obu form.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

nieparkowanie; Nie depcz

Zadanie 11. (0–1)

Na podstawie fragmentu opowiadania Stanisława Lema *Jak ocalał świat* określ jedną cechę dowodzącą, że tekst jest utworem fantastycznaukowym, oraz podaj jeden przykład ilustrujący tę cechę.

.....

.....

.....

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. [...] umiejętność mówienia o nich [utworach] z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

Wymaganie szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

3) rozpoznaje [...] odmiany [...] opowiadania, np. [...] fantastycznaukowe [...].

Zasady oceniania

1 pkt – podanie jednej cechy popartej przykładem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt

- *Występowanie postaci ze świata nauki – konstruktor Trurl, mówiąca maszyna.*
- *Wykorzystanie rozwoju nauki i techniki – stworzenie rozumiejącej maszyny o ludzkich cechach, która potrafi wykonać rzeczy dotychczas niewykonywalne.*

Zadanie 12. (0–3)

Przeczytaj poniższy fragment.

Niechże będzie dziś wesele
Równie w sercach, jak i w dziele.
Mocium panie, z nami zgoda.

12.1. Podaj imię i nazwisko autora oraz tytuł utworu, z którego pochodzi przytoczony fragment.

Autor: ..... Tytuł: .....

12.2. Podaj dwóch bohaterów literackich, w czasie rozmowy których padły powyższe słowa.

.....
.....

12.3. Czy relacje między Klapaucjuszem i Trurlem są podobne do relacji między bohaterami wskazanymi przez Ciebie powyżej? Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....
.....
.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].

12.1. (0–1)**Wymaganie szczegółowe**

Klasy VII i VIII

Lektura obowiązkowa:

Aleksander Fredro, *Zemsta*.

Zasady oceniania

1 pkt – podanie imienia i nazwiska autora oraz tytułu utworu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Aleksander Fredro, „Zemsta”

12.2. (0–1)**Wymaganie szczegółowe**

Klasy VII i VIII

Lektura obowiązkowa:

Aleksander Fredro, *Zemsta*.**Zasady oceniania**

1 pkt – poprawne podanie dwóch bohaterów (imion ORAZ/LUB nazwisk ALBO stanowisk).

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie*Cześnik / Cześnik Raptusiewicz / Raptusiewicz / Maciej Raptusiewicz i Rejent / Rejent Milczek / Milczek***12.3. (0–1)****Wymaganie szczegółowe**

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

17) przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia.

Zasady oceniania

1 pkt – przedstawienie i uzasadnienie stanowiska na temat podobieństw relacji między bohaterami komedii Aleksandra Fredry i opowiadania Stanisława Lema.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt

- *Tak, są podobne, ponieważ w obu relacjach zauważa się rywalizację, złośliwość, chęć udowodnienia swojej racji.*
- *Nie, nie są podobne, ponieważ Rejent i Cześnik kłócą się o własność, czyli sprawy prywatne, a w opowiadaniu Lema spór dotyczy istnienia wszechświata.*

Zadanie 13. (0–1)

Na stronie internetowej Polskiego Radia można znaleźć następującą informację.

Największe zagrożenie dla ludzkości? Nowe technologie

IAR

Takie wnioski można wyciągnąć ze specjalnego raportu opublikowanego przez Uniwersytet Oksfordzki.

Foto: Glow Images/East News

Według szefa Instytutu Przyszłości Człowieka, dr Nicka Bostroma, potencjalne niebezpieczeństwo stwarza syntetyczna biologia, nanotechnologie czy sztuczna inteligencja.

Zabierz głos w dyskusji – napisz komentarz, w którym przedstawisz swoje stanowisko i poprzysz je jednym argumentem.

J. Nowak

🕒 13:15

Re: Największe zagrożenie dla ludzkości? Nowe technologie

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Odpowiedz

Cytuj

Wymaganie ogólne

III. Tworzenie wypowiedzi.

6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy VII i VIII

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu [...] tekstów argumentacyjnych;
- 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie.

Zasady oceniania

1 pkt – napisanie komentarza, które zawiera stanowisko „za” lub „przeciw” poparte argumentem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt

- *Uważam, że technologie nie są największym zagrożeniem dla ludzkości, jeśli są wykorzystywane przez ludzi odpowiedzialnie, np. dla ratowania życia. Dlatego warto je wspierać i nie obawiać się nowych rozwiązań.*
- *Sądzę, że największym zagrożeniem dla ludzkości są nowe technologie, ponieważ wynalazki z dziedzin takich jak chemia, biologia czy informatyka mogą stanowić zagrożenie dla życia, jeśli zostaną wykorzystane przez osobę, która ma złe zamiary lub niechcący nieumiejętnie się nimi posłuży.*

Tekst 2.**Juliusz Słowacki****BALLADYNA****KIRKOR***do wdowy*

Słuchajcie, matko! na świat wyjechałem
Szukać ubogiej i cnotliwej żony;
Dalej nie jadę, bo tu napotkałem
Cudowne bóstwa!... [...]
[...] Dziś nie umiem
Wybrać...
[...]
Proszę o rękę jednej z córek... [...]

WDOWA

Córka moja?...

Ja mam dwie córki – ale Balladyna...

KIRKOR

Czy starsza?

WDOWA

Tak jest... a młodsza Alina

Także jak anioł...

KIRKOR*do siebie*

Jaki wybór trudny!

Starsza jak śniegi – u tej warkocz cudny,
Niby listkami brzoza przyodziana;
Ta z alabastrów – a ta zaś różana –
Ta ma pod rzęsą węgle – ta fijołki –
Ta jako złote na zorzy aniołki,
A ta zaś jako noc biała nad rankiem.
[...]
Więc obie kochać, a jedną zaślubić?
Lecz którą kochać? którą tylko lubić?...
[...]

KIRKOR

Któraż z was, dziewice,

Będzie mię więcej kochała po ślubie?
Jak będzie kochać? lubić, co ja lubię?
Jak mi rozchmurzać gniewu nawałnice?

BALLADYNA

O panie! Jeśli w zamku są czeluście,
Z czeluści ogień bucha, a ty każesz

Wskoczyć – to wskoczę. Jeśli na odpuście
 Książd nie rozgrzeszy, to wezmę na siebie
 Śmiertelne grzechy, którymi się zmażesz.
 Jeżeli dzida będzie mierzyć w ciebie,
 Stanę przed tobą i za ciebie zginę...
 Czegóż chcesz więcej?...
 [...]

KIRKOR
do Aliny

A ty, młodsza dziewo,
 Co mi przyrzekasz?

ALINA

Kochać i być wierną.
 [...]

Jeśli mnie wybierzesz,
 [...] to musisz obiecać,
 Że mię do zamku twójego zabierzesz
 Z matką i siostrą... Bo któż będzie matce
 Gotować garnek? kto ogień rozniecać?
 Ona nie może zostać w biednej chatce,
 Kiedy ja będę w pałacach mieszkała.
 Patrz, ona siwa jak różyczka biała. [...]

BALLADYNA

Byłabym poczwarą
 Niegodną twojej ręki, ale piekła,
 Żebym się matki kochanej wyrzekła.
 Prócz matki, siostry, wszystko ci poświęcę.

Juliusz Słowacki, *Balladyna*, Wrocław 1984.

Zadanie 1. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych informacji. Wybierz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F – jeśli jest fałszywa.

W rozmowie uczestniczą postacie realistyczne i fantastyczne.	P	F
Bohaterami dramatu są postacie znane z polskiej historii.	P	F

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 2) rozpoznaje fikcję literacką; rozróżnia [...] elementy realistyczne i fantastyczne w utworach [...].

Klasy VII i VIII

Lektura obowiązkowa

Juliusz Słowacki, *Balladyna*.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 10) wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze;
- 11) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np.: [...] historyczny, historycznoliteracki, kulturowy [...].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

FF

Zadanie 2. (0–2)

Na podstawie wypowiedzi bohaterów w podanym fragmencie sformułuj po jednym argumentie, którymi posłużyły się siostry, aby przekonać Kirkora do siebie.

Argument sformułowany na podstawie wypowiedzi Aliny:

.....

.....

Argument sformułowany na podstawie wypowiedzi Balladyny:

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].

III. Tworzenie wypowiedzi.

6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 9) charakteryzuje [...] bohaterów w czytanych utworach.

Klasy VII i VIII

1. Elementy retoryki

4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów [...].

Lektura obowiązkowa

Juliusz Słowacki, *Balladyna*.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawnie zbudowane dwa argumenty – po jednym dla każdej bohaterki.

1 pkt – poprawne sformułowanie jednego argumentu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Argument sformułowany na podstawie wypowiedzi Aliny:

- *Alina jest uczciwa i będzie kochała Kirkora całym sercem do końca swojego życia.*
- *Będzie dobrą żoną, ponieważ obdarzy go miłością i będzie lojalna wobec niego.*

Argument sformułowany na podstawie wypowiedzi Balladyny:

- *Balladyna zasługuje na miłość Kirkora i powinna zostać jego żoną, ponieważ poświęci dla niego wszystko – dobre imię, własne życie. Takim dziewczynom należy się życie u boku szlachetnego rycerza.*
- *Będzie dobrą żoną, ponieważ będzie posłuszna, a jeśli będzie trzeba, aby go ochronić, poświęci swoje dobre imię, a nawet własne życie.*

Zadanie 3. (0-3)

Każdego człowieka charakteryzuje język, jakim się on posługuje.

3.1. Spośród podanych określeń dobierz te, które charakteryzują – odpowiednio – Alinę i Balladynę. Wpisz obok imienia bohaterki właściwe litery.

Cechy języka:

- stosowanie wykrzyknień
- wyrazy nacechowane negatywnie
- słownictwo wyrażające opanowanie
- używanie zdrobnień
- słownictwo wyrażające grozę

Alina: .....

Balladyna: .....

3.2. Na podstawie języka wypowiedzi bohaterów w podanym fragmencie określ jedną cechę charakteru każdej z nich oraz podaj po jednym przykładzie – z całego dramatu – zachowania ilustrującego tę cechę.

Alina – cecha charakteru uwidoczniająca się w wypowiedzi: .....

Przykład: .....

.....

.....

Balladyna – cecha charakteru uwidoczniająca się w wypowiedzi:.....

Przykład: .....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].

3. Poznawanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi.

3.1. (0–1)

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

4) zna i rozpoznaje w tekście literackim: epitet, porównanie, przenośnię, [...] zdrobnienie, zgrubienie, uosobienie, ożywienie, apostrofę, anaforę, pytanie retoryczne, powtórzenie oraz określa ich funkcje;

9) charakteryzuje [...] bohaterów w czytanych utworach.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

6) rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące, rozumie ich funkcje w tekście.

Klasy VII i VIII

Lektura obowiązkowa

Juliusz Słowacki, *Balladyna*.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź; wskazanie przykładów C, D w przypadku Aliny i A, B, E w przypadku Balladyny.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Alina – C, D

Balladyna – A, B, E

3.2. (0–2)**Wymagania szczegółowe**

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

9) charakteryzuje [...] bohaterów w czytanych utworach.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

6) rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące, rozumie ich funkcje w tekście.

Klasy VII i VIII

Lektura obowiązkowa

Juliusz Słowacki, *Balladyna*.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

1) dostrzega zróżnicowanie słownictwa [...].

Zasady oceniania

2 pkt – określenie jednej cechy charakteru Aliny i jednej – Balladyny oraz podanie po jednym przykładzie zachowania każdej bohaterki świadczącego o tej cesze.

1 pkt – prawidłowe określenie cech obu bohaterek bez podania przykładów zachowań ALBO określenie cechy tylko jednej bohaterki i zilustrowanie jej przykładem z utworu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Alina

- *czuła, serdeczna – troszczy się o los matki, chce po ślubie zabrać matkę ze sobą*
- *opiekuńcza – chętnie wyręcza matkę w pracach.*

Balladyna

- *emocjonalna – skazuje siebie na śmierć*
- *wyrachowana, przebiegła – stara się wpłynąć na emocje Kirkora, manipuluje nim, zabija Kirkora, chociaż zapewniała, że go kocha.*

Zadanie 4. (0–1)**Oceń prawdziwość poniższych sformułowań. Wybierz P, jeśli sformułowanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.**

Potwierdzenie szczerości słów Balladyny <i>Prócz matki, siostry, wszystko ci poświęcę</i> można odnaleźć w kolejnych wydarzeniach przedstawionych w utworze.	P	F
Zakończenie utworu dowodzi, że na losy tytułowej bohaterki miały wpływ siły nadprzyrodzone.	P	F

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

7) opowiada o wydarzeniach fabuły [...];

12) określa tematykę i problematykę utworu.

Klasy VII i VIII

Lektura obowiązkowa

Juliusz Słowacki, *Balladyna*.**Zasady oceniania**

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

FP

Zadanie 5. (0–1)

Czym różni się sposób widzenia świata przez Alinę od sposobu widzenia świata przez Balladynę? Sformułuj wniosek na podstawie poniższego fragmentu.

ALINA

Ach, pełno malin – a jakie różowe!

A na nich perły rosy kryształowe.

Usta Kirkora takie koralowe

Jak te maliny ... [...]

BALLADYNA

Jak mało malin! a jakie czerwone

By krew. – Jak mało – w którą pójde stronę?

Nie wiem... A niebo jakie zapalone

Jak krew... Czemu ty, słońce, wschodzisz krwawo?

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].

III. Tworzenie wypowiedzi.

6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

9) charakteryzuje [...] bohaterów w czytanych utworach.

Klasy VII i VIII

Lektura obowiązkowa

Juliusz Słowacki *Balladyna*.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

6) przeprowadza wnioskowanie [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne sformułowanie wniosku odnoszącego się do obu bohaterów.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

Alina jest optymistką, która widzi otaczającą rzeczywistość jako przyjazną. Z ufnością obserwuje otaczający ją świat. Natomiast Balladyna jest niepewna, czuje się zagrożona.

Zadanie 6. (0–1)

Uzupełnij poniższe zdania w taki sposób, aby treść zawierała prawdziwe informacje.

W zaprezentowanym fragmencie utworu (s. 28.–29.) wyrażenia: „do wdowy”, „do siebie”, „do Aliny” to charakterystyczny dla dramatu przykład tekstu zwanego .....

Umożliwia on lepsze zrozumienie utworu, ponieważ poniekąd zastępuje nieobecnego w dramacie .....

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

Wymagania szczegółowe

Klasy VII i VIII

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozpoznaje rodzaje literackie: [...] dramat; określa cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów i przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju;

3) wskazuje elementy dramatu [...] didaskalia [...].

Zasady oceniania

1 pkt – prawidłowe uzupełnienie obu zdań.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie1. zdanie – *didaskaliami* lub *tekstem pobocznym*2. zdanie – *narratora*

Zadanie 7. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. albo 3.

Wyraz *dziewo* użyty w wypowiedzi Kirkora we współczesnej polszczyźnie jest

A.	archaizmem,	ponieważ	1.	wyszedł z powszechnego użycia w języku.
			2.	często stosuje się go w potocznym języku.
B.	neologizmem,		3.	niedawno pojawił się w języku polskim.

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie językowe.

3. Poznawanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy VII i VIII

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

- 1) dostrzega zróżnicowanie słownictwa, w tym rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (np. [...] archaizmy [...]).

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

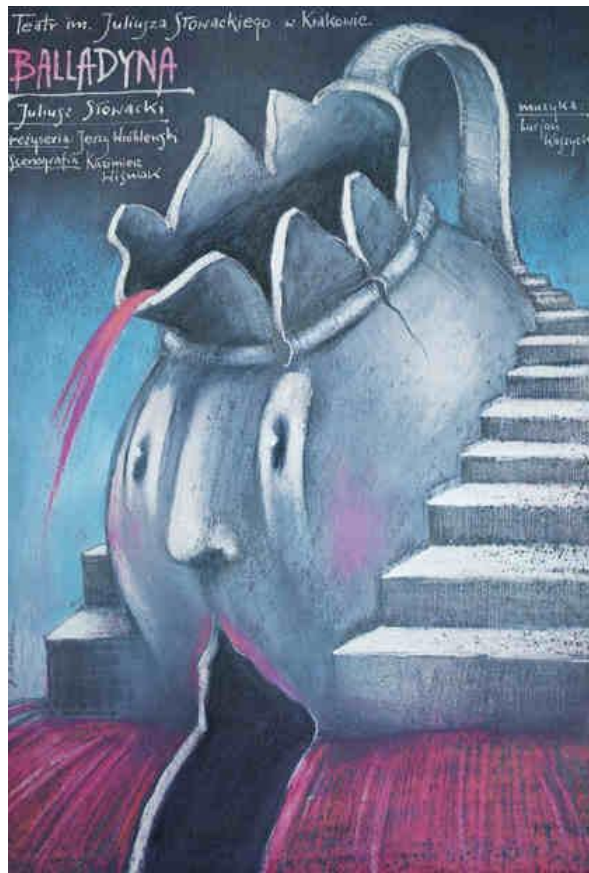
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

A1

Zadanie 8. (0-1)

Obejrzyj zamieszczony poniżej plakat Andrzeja Pągowskiego do spektaklu teatralnego *Balladyna* według Juliusza Słowackiego.

www.pinterest.com

Andrzej Pągowski za pomocą różnych elementów graficznych przedstawił swoją interpretację dramatu Juliusza Słowackiego. Wybierz jeden z tych elementów i wyjaśnij jego sens w kontekście całego utworu.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.

2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].

3. Kształcenie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

12) dokonuje odczytania tekstów poprzez przekład intersemiotyczny [...].

Klasy VII i VIII

Lektura obowiązkowa

Juliusz Słowacki, *Balladyna*.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

11) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. [...] kulturowy [...].

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie elementu graficznego i wyjaśnienie jego sensu w kontekście całego utworu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt

- *Czerwień, która pojawia się na plakacie, jest również obecna w dramacie. Czerwone maliny są symbolem miłości i pożądania, które prowadzą do małżeństwa z Kirkorem.*
- *Ciecz wylewająca się z dzbana symbolizuje krew, którą Balladyna niejednokrotnie przelała, aby osiągnąć zamierzony cel – awans społeczny, władzę i majątek.*
- *Schody symbolizują chęć dążenia do władzy i trudności, które napotyka się po drodze.*

Zadanie 9. (0–2)

Wymień bohatera lektury obowiązkowej – innej niż *Balladyna* – na którego miał wpływ świat fantastyczny. Podaj tytuł utworu i nazwisko autora, wskaż bohatera i wyjaśnij, na czym ten wpływ polegał.

Autor: ..... Tytuł: .....

Bohater: .....

Wpływ świata fantastycznego na bohatera: .....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

2) [...] rozróżnia [...] elementy realistyczne i fantastyczne w utworach [...].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wskazanie trzech elementów: bohatera, autora, tytułu utworu oraz podanie wyjaśnienia.

1 pkt – poprawne wskazanie bohatera i podanie wyjaśnienia oraz poprawne wskazanie autora lub tytułu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 2 punkty

- Karol Dickens, *Opowieść wigilijna*, Ebenezer Scrooge.
Wyjaśnienie: *Skąpy i nieżyczliwy właściciel kantoru, który gnębił swoich pracowników, po nawiedzeniu go przez duchy zrozumiał swoje błędy i stał się dobrym człowiekiem.*
- Adam Mickiewicz, *Pani Twardowska*, Pan Twardowski.
Wyjaśnienie: *Bogactwo bohatera wzięło się z zakładu z Mefistofelesem – diablem, któremu zaprzedał duszę.*

Tekst 3.

Julia Hartwig
KOMUNIKAT

Kogo to obchodzi że tuż pod moimi oknami
Bank buduje wieżowiec?
Drzewa wycięto gniazda ptaków opustoszały
Było niebo nie będzie nieba
Były gałęzie drzew pełne liści
nie będzie gałęzi ani liści
Będzie martwa twarz betonu
i obojętni intruzi okien patrzący okno w okno

Pusty grobowiec ścian
rośnie coraz wyżej
coraz wyżej wznosi się zamurowany horyzont
rzednie oddech powietrza
W skarbcach tego banku
słońce złoży ostatnie swoje złoto

Julia Hartwig, *Wiersze wybrane*, Kraków 2014.

Zadanie 1. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych sformułowań. Wybierz P, jeśli sformułowanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Pytanie retoryczne rozpoczynające wiersz służy podkreśleniu obojętności współczesnego świata wobec losów pojedynczego człowieka.	P	F
Przenośnia <i>obojętni intruzi okien</i> uwypatnia obcość i anonimowość toczącego się w wieżowcach życia.	P	F

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 4) zna i rozpoznaje w tekście literackim: [...] przenośnię [...], pytanie retoryczne [...]
oraz określa ich funkcje;
- 12) określa tematykę oraz problematykę utworu.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

PP

Zadanie 2. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. albo 3.

Obraz współczesnego świata wyłaniający się z utworu jest

A.	budujący	ze względu na	1.	wizję przyszłości ukazaną w wierszu.
	B.		przygnębiający	2.
3.				przeznaczenie powstającego budynku.

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

17) przedstawia własne rozumienie utworu [...].

Klasy VII i VIII

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi [...].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

B1

Zadanie 3. (0–2)

3.1. Wyjaśnij znaczenie przerośni *zamurowany horyzont* użytej w tekście.

.....

.....

3.2. Podaj dowolny poprawny związek frazeologiczny z wyrazem *horyzonty* i wyjaśnij znaczenie tego związku.

.....

.....

3.1. (0–1)**Wymaganie ogólne**

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 4) zna i rozpoznaje w tekście literackim [...] przenośnię [...] oraz określa jej funkcję.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie przenośni.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

Zamurowany horyzont to obraz wieżowców, które sięgają chmur i zasłaniają perspektywę/horyzont/widok.

3.2. (0–1)**Wymaganie ogólne**

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

- 5) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, dostrzega ich bogactwo, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne podanie związku frazeologicznego wraz z wyjaśnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt

- „szerokie horyzonty” – duża wiedza / elokwencja / rozległe zainteresowania lub możliwości, perspektywy
- „wąskie horyzonty” – brak zainteresowań
- „poszerzać horyzonty” – rozwijać perspektywę, zmienić swoje myślenie na bardziej otwarte

Zadanie 4. (0–2)

Wypisz z wiersza sformułowanie, którym można zastąpić frazeologizm *oko w oko*, i wyjaśnij znaczenie tego sformułowania.

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

17) przedstawia własne rozumienie utworu [...].

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

5) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, dostrzega ich bogactwo, rozumie ich znaczenie [...].

Zasady oceniania

2 pkt – wypisanie właściwego sformułowania i poprawne wyjaśnienie jego znaczenia.

1 pkt – wypisanie właściwego sformułowania.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 punkty*„Okno w okno” – okna wieżowców są naprzeciw siebie, w bliskiej odległości. Ludzie obserwują się nawzajem, co ogranicza im swobodę, ponieważ wszyscy wiedzą, co robią inni.***Zadanie 5. (0–1)****Wyjaśnij, jaki związek z treścią wiersza Julii Hartwig ma jego tytuł.**

.....

.....

.....

.....

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

5) omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu, w tym tytułu [...].

Zasady oceniania

1 pkt – uzasadnienie tytułu w odniesieniu do treści utworu.

0 pkt – odpowiedź bez odwołania się do treści utworu lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt

- *Tytuł wiersza sugeruje, że tekst jest komunikatem, ponieważ podaje się w nim do powszechnej wiadomości informację o tym, że wycięto drzewa, opustoszały ptasie gniazda i że wokół nie ma już zieleni.*
- *Tekst jest komunikatem, ponieważ ostrzega się ludzi przed smutną przyszłością w martwym, betonowym świecie.*

Zadanie 6. (0–1)

Leszek Węglowski tak napisał o twórczości autorki wiersza *Komunikat*:

Twórczość Julii Hartwig to niewątpliwie sztuka patrzenia. Sztuka patrzenia na malarstwo, ale też na drugiego człowieka, na ludzkie życie.

Czy zacytowana wyżej opinia może stanowić komentarz do wiersza Julii Hartwig? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do utworu *Komunikat*.

.....

.....

.....

.....

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio.

Klasy VII i VIII

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi [...].

Zasady oceniania

1 pkt – zajęcie stanowiska i jego uzasadnienie.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

Tak, może stanowić komentarz, ponieważ Julia Hartwig opisuje świat w taki sposób, jakby go malowała, zwraca uwagę na szczegóły, a jednocześnie porusza problemy, które są ważne dla innych ludzi.

Zadanie 7. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W pierwszej części wiersza dwukrotnie zastosowano wypowiedzenia złożone współrzędnie przeciwstawne w celu

- A. przedstawienia stosunku człowieka do natury.
- B. ukazania wartości, jakie ma dla człowieka rozwój cywilizacji.
- C. niezmienności praw rządzących rozwojem technicznym.
- D. podkreślenia nieodwracalności zmian, jakie grożą przyrodzie.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

II. Kształcenie językowe.

6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi [...] pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

12) rozpoznaje w tekście typy wypowiedzeń: [...] zdania złożone ([...] współrzędnie) rozumie ich funkcje [...].

2. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

12) określa tematykę oraz problematykę utworu.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

D

Zadanie 8. (0–1)**Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.**Z wiersza *Komunikat* wynika, że dla podmiotu lirycznego ważną wartością jest

- A. troska.
- B. pracowitość.
- C. ofiarność.
- D. filantropia.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

4. Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

9) charakteryzuje podmiot liryczny [...];

20) wskazuje wartości w utworze oraz określa wartości ważne dla bohatera.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

A

Zadanie 9. (0–2)

Przyjrzyj się poniższemu zdjęciu i odpowiedz, czy ilustruje ono problem ukazany w utworze *Komunikat*. W uzasadnieniu sformułuj dwa argumenty odnoszące się zarówno do wiersza, jak i do zdjęcia.

Na podstawie: www.warszawa.wyborcza.pl

Zajęcie stanowiska: .....

Argument 1.: .....

.....
 .....

Argument 2.: .....

.....
 .....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

III. Tworzenie wypowiedzi.

6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

12) dokonuje odczytania tekstów kultury poprzez przekład intersemiotyczny [...].

Klasy VII i VIII

1. Elementy retoryki. Uczeń:

4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów [...].

Zasady oceniania

- 2 pkt – zajęcie stanowiska oraz sformułowanie dwóch trafnych argumentów odwołujących się zarówno do utworu, jak i do zdjęcia.
- 1 pkt – zajęcie stanowiska oraz sformułowanie jednego trafnego argumentu odwołującego się zarówno do utworu, jak i do zdjęcia.
- 0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 2 punkty

- Zajęcie stanowiska: *Uważam, że zdjęcie dobrze ilustruje problem ukazany w utworze.*
Argument 1. *Na pierwszym planie widać budynek banku, wokół którego nie ma drzew, podobnie jak wokół wieżowca z utworu.*
Argument 2. *Gmach, podobnie jak wieżowiec z wiersza, zasłania kamienicę, do której z trudem dociera światło słoneczne.*
- Zajęcie stanowiska: *Zdjęcie nie ilustruje problemu.*
Argument 1. *Bank ze zdjęcia nie zasłania nieba, jest ono widoczne dla mieszkańców kamienicy, a w wierszu jest mowa o tym, że cały horyzont jest zamurowany.*
Argument 2. *Budynek banku znajduje się w centrum miasta, a w mieście mało jest miejsc, w których rosłyby drzewa i śpiewały ptaki.*

Zadanie 10. (0–2)**10.1. Podaj imię i nazwisko autora i tytuł utworu, z którego pochodzi poniższy fragment.**

Śród takich pól przed laty, nad brzegiem ruczaju,
Na pagórku niewielkim, we brzozowym gaju,
Stał dwór szlachecki, z drzewa, lecz podmurowany;
Świeciły się z daleka pobielane ściany,
Tym bielsze, że odbite od ciemnej zieleni
Topoli, co go bronią od wiatrów jesieni.

Autor: ..... Tytuł: .....

10.2. Wyjaśnij, jaką rolę odgrywa przyroda w cytowanym fragmencie.

.....
.....

10.1. (0–1)**Wymaganie ogólne**

1. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy VII i VIII

Lektury obowiązkowe:

Adam Mickiewicz, [...] *Pan Tadeusz* (całość).

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie imienia i nazwiska albo nazwiska autora oraz tytułu utworu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*.

10.2. (0–1)**Wymaganie ogólne**

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].

Wymaganie szczegółowe

Klasy VII– VIII

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 8) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury.

Zasady oceniania

- 1 pkt – prawidłowe określenie roli przyrody.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

Przyroda stanowi tło dla ukazanego w tym fragmencie dworu w Soplicowie, którego biel odbija się od ciemnej zieleni liści.

Zadanie 11. (0–3)

Napisz zaproszenie na spotkanie pod hasłem *Chrońmy zagrożone gatunki zwierząt!* organizowane przez Szkolne Koło Miłośników Przyrody. Zachęć w nim do aktywnego udziału. Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

Zaproszenie

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Kształcenie językowe.

5. Kształcenie umiejętności poprawnego [...] pisanego zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Rozwijanie umiejętności wypowiedzania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

3) używa stylu stosownego do sytuacji komunikacyjnej;

7) dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym oraz stosuje reguły pisowni;

2) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych [...].

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] zaproszenie [...].

Zasady oceniania

Treść i forma:

2 pkt	treść zgodna z poleceniem, uwzględniona zachęta do czynnego uczestnictwa w spotkaniu; uwzględnionych 5 elementów dotyczących formy: kto zaprasza? kogo zaprasza? na co zaprasza? kiedy się odbywa? gdzie się odbywa?
1 pkt	treść zgodna z poleceniem, uwzględniona zachęta do czynnego uczestnictwa w spotkaniu.; uwzględnione 4 elementy dotyczące formy: kto zaprasza? ORAZ/ALBO kogo zaprasza? ORAZ/ALBO na co zaprasza? ORAZ/ALBO kiedy się odbywa? ORAZ/ALBO gdzie się odbywa?
0 pkt	treść niezgodna z poleceniem ALBO treść zgodna z poleceniem, ale uwzględnione tylko 3 elementy dotyczące formy: kto zaprasza? ORAZ/ALBO kogo zaprasza? ORAZ/ALBO na co zaprasza? ORAZ/ALBO kiedy się odbywa? ORAZ/ALBO gdzie się odbywa?

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna:

1 pkt – łącznie nie więcej niż dwa błędy (językowe, ortograficzne, interpunkcyjne).

0 pkt – łącznie trzy lub więcej błędów (językowych, ortograficznych, interpunkcyjnych).

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 punkty

zaproszenie

Serdecznie zapraszamy zauroczonych pięknem przyrody Kolegów i Koleżanki z klas siódmych na niezwykle spotkanie, które organizujemy pod hasłem „Chrońmy zagrożone gatunki zwierząt”. Odbędzie się ono 21 września w szkolnym klubie „Zielony zakątek” w godzinach 14⁰⁰–16⁰⁰. W programie przewidziano między innymi projekcję krótkich filmów uczniowskich o ciekawostkach przyrodniczych naszej okolicy. Najciekawszy film zostanie nagrodzony. Będzie też możliwość wstąpienia do naszego koła.

Z ogromną przyjemnością powitamy Was w naszym gronie.

Członkowie Szkolnego Koła Miłośników Przyrody

Uczeń uzyskał 3 punkty za to rozwiązanie, w tym:

- 2 punkty za treść i formę – pełna realizacja wymagań dotyczących formy (uwzględnienie adresata, nadawcy, celu oraz miejsca i czasu wydarzenia) i treści (zgodność z poleceniem, uwzględnienie zachęty);
- 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną – w pełni poprawny zapis.

Teksty nieliterackie

Tekst 1.

Józef Bocheński
TEORIA MĘSTWA

1. „Odważnym” nazywamy czyn, którym dany człowiek (czy zwierzę) stara się osiągnąć swój cel mimo grożącego przy tym niebezpieczeństwa. Nazwę „odwagi” nosi tendencja do takich czynów, skłonność do przełamywania niebezpieczeństw. Niezmiernie ważną rzeczą jest jednak zrozumienie, że męstwo jest czymś więcej niż odwaga: każde męstwo jest odwagą, ale nie każda odwaga jest męstwem.

2. Różnica między nimi polega najpierw na tym, że odważne może być także zwierzę, mężnym tylko człowiek. Mówimy bez trudności o odważnym psie, jeśli idzie na dziką bez obaw, o odważnym koniu i tak dalej – natomiast nie można mówić o mężnych zwierzętach: „mężnym” nazywamy tylko człowieka. Zatem męstwo zawiera w sobie jakiś czynnik specyficznie ludzki, tylko u człowieka spotykany.

Otóż jedyną zasadniczą różnicą między zwierzęciem a człowiekiem jest to, że człowiek posiada władze duchowe, rozum i wolę, których nie mają zwierzęta. Różnica między odwagą a męstwem polegać musi zatem na udziale rozumu i woli w męstwie i jego braku w odwadze jako takiej.

Ale to nie wystarcza: są mianowicie wypadki, w których także ludzi nazywamy „odważnymi”, nie przypisując im mimo to męstwa. [...] Bandyta wykonujący śmiały napad na bank jest niewątpliwie człowiekiem odważnym – ale zmysł etyczny zakazuje nazwać go „mężnym”. Mężny jest za to żołnierz na wojnie, podróżnik w niebezpieczeństwach żywiołowych, strażak przy pożarze. Wchodzi więc w rachubę jakiś czynnik etyczny [...].

3. Cztery cechy składają się zatem na pojęcie mężnego czynu. Taki czyn musi być odważny, ale poza tym rozumny, etyczny, połączony z wielkim niebezpieczeństwem. Do pojęcia odwagi nie wchodzi ani rozumność, ani etyczność i wystarcza jakiegokolwiek niebezpieczeństwo.

Józef Bocheński, *Dziela zebrane. Etyka*, Kraków 1995.

Zadanie 1. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych sformułowań. Wybierz P, jeśli sformułowanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Odwaga ma szerszy zakres znaczeniowy od męstwa.	P	F
Męstwo i odwaga to pojęcia, które odnoszą się do zachowań zarówno zwierząt, jak i ludzi.	P	F

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.

II. Kształcenie językowe.

3. Poznanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka [...].

Wymagania szczegółowe

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio.

Klasy VII i VIII

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

6) rozróżnia [...] zakres znaczeniowy wyrazu.

Zasady oceniania

1 pkt – prawidłowe wskazanie obu odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

PF

Zadanie 2. (0–1)

W kontekście tekstu Józefa Bocheńskiego określ, które z poniższych zachowań można nazwać mężnym. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. Skok na bungee.

B. Ratowanie tonącego.

C. Wejście do klatki z lwem.

D. Mówienie prawdy prosto w oczy.

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.

Wymaganie szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

B

Zadanie 3. (0–1)

Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Przywołane w tekście sytuacje napadu na bank, pracy strażaka przy pożarze czy walki żołnierza na wojnie to **A/B**, które **C/D** słuszność wywodu.

A. argumenty

B. przykłady

C. potwierdzają

D. negują

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.

III. Tworzenie wypowiedzi.

6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio.

Klasy VII i VIII

1. Elementy retoryki. Uczeń:

5) odróżnia przykład od argumentu.

Zasady oceniania

1 pkt – prawidłowe wskazanie obu odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

BC

Zadanie 4. (0–1)

Czy odbicie Rudego, bohatera *Kamieni na szaniec*, z rąk wroga, można nazwać czynem mężnym, czy – odważnym? Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do treści lektury.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.

2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

19) wyraża własny sąd o postaciach i wydarzeniach.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio.

Klasy VII i VIII

Lektura obowiązkowa

Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*.

Zasady oceniania

- 1 pkt – zajęcie stanowiska i jego uzasadnienie z odwołaniem do treści lektury.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

Odbicie Rudego było czynem mężnym, ponieważ przyjaciele narażali swoje życie, aby uratować Rudego – w czasie akcji pod Arsenalem został ranny Alek, inny bohater „Kamieni na szaniec”.

Zadanie 5. (0–1)

Wyjaśnij, jaką funkcję pełnią poszczególne części tekstu *Teoria męstwa* oznaczone numerami 1.–3.

.....

.....

.....

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 4) dostrzega relacje między częściami wypowiedzi (np. [...] wstęp, rozwinięcie, zakończenie).

Klasy VII i VIII

I. 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 2) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie.

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawna odpowiedź uwzględniająca trzy części tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

Część 1. stanowi wstęp, wprowadzenie do rozważań na temat męstwa i odwagi, część 2. to rozwinięcie, zilustrowanie przykładami wskazanej różnicy w pojęciach, a część 3. stanowi podsumowanie, wskazanie cech odróżniających obie postawy.

Zadanie 6. (0–1)

Wypisz dwa przykłady środków językowych, za pomocą których autor osiągnął spójność tekstu.

.....

.....

Wymaganie ogólne

II. Kształcenie językowe.

6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi [...] pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

9) zna [...] zasady spójności formalnej i semantycznej tekstu.

Klasy VII i VIII

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

najpierw, otóż, ale to nie wystarcza, zatem

Zadanie 7. (0–1)

Podaj inny przymiotnik, którego pisownia przez „ż” ilustruje tę samą zasadę ortograficzną co w słowie „odważny”.

.....

Wymaganie ogólne

II. Kształcenie językowe.

6. Kształcenie umiejętności poprawnego [...] pisania zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym oraz stosuje reguły pisowni.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt

poważny, rozważny, węższy, mężny

Tekst 2.**Maria Ossowska****RYCERZ W ŚREDNIOWIECZU**

Przyjrzyjmy się głównym rysom, które miały charakteryzować ideał rycerza.

Rycerz musiał być w zasadzie dobrze urodzony. Mówię „w zasadzie”, bo można było być pasowanym na rycerza za szczególne sukcesy bojowe. Można było także – i to zdarzało się coraz częściej w związku z rozrostem miast i wzmaganiem się ich znaczenia – nabyć ten przywilej. [...]

Rycerz miał promieniować urodą i wdziękiem. Urodę tę podnosił zwykle strój świadczący o zamiłowaniu do złota i drogich kamieni. Nie byle jaka musiała być także zbroja i uprzęż. [...]

Rycerz musiał być silny. Siła ta była niezbędną do dźwigania zbroi, która ważyła 60–80 kilo. [...] Znaczenie siły fizycznej będzie – jak zauważają niektórzy – umniejszał rozwój techniki.

Od rycerza oczekiwano, by był nieustannie zaprzętnięty swoją sławą. Szlacheckie pochodzenie – pisał uczeń Arystotelesa – Teofrast – ma to do siebie, że człowiek, któremu przysługuje, jest bardziej chciwy sławy niż inni. Wymagała ona ciągłego podtrzymywania, ciągłej próby. [...] Duma jest w pełni usprawiedliwiona, byle nie przesadna. [...]

Kto chce należeć do rycerzy, musi rozpocząć nowe życie, modlić się, unikać grzechu, pychy i podłości. Musi on bronić Kościoła, wdowy i sieroty, a także opiekować się ludnością. Musi być waleczny, lojalny i nie pozbawiać nikogo jego własności. Obowiązuje go wojna w słusznej sprawie. Musi być wielkim podróżnikiem szukającym udziału w turniejach i walczącym dla damy swego serca.

Gdy mówimy o rycerskości dzisiaj, mamy zwykle na myśli przede wszystkim postawę wobec wroga i wobec kobiety. Wejrzymy kolejno w jej bardziej szczegółową charakterystykę.

O chwale rycerza decydowało nie tyle zwycięstwo, ile to, jak walczył. Walka mogła dla niego bez ujmy kończyć się klęską i śmiercią [...]. Śmierć na polu walki była nawet dobrym zakończeniem jego biografii, bo trudno było dopuścić do życia w starczym niedołęstwie. Fair play¹ obowiązujący w walce, dyktowany był [...] przez szacunek dla przeciwnika, dumę, postawę zabawową, lęk przed odwzajemnieniem i wreszcie humanitaryzm. [...] Jeżeli rycerz, z którym się walczyło, spadł z konia (a w zbroi nie mógł podnieść się o własnych siłach), ten, kto go strącił, sam także zsiadał z konia, żeby wyrównać szanse.

Na podstawie: Maria Ossowska, *Ethos rycerski i jego odmiany*, Warszawa 1973.

¹ Fair play – (z ang.) uczciwa gra lub walka sportowa; uczciwe postępowanie w stosunkach z ludźmi.

Zadanie 1. (0–2)

Uzupełnij poniższy tekst w taki sposób, aby stanowił streszczenie fragmentu *Rycerz w średniowieczu* Marii Ossowskiej.

Tematem tekstu Marii Ossowskiej jest .....

.....

Autorka skupia się na .....

.....

i dowodzi, że .....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

3) określa temat i główną myśl tekstu.

Klasy VII i VIII

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...].

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

2) wykonuje przekształcenia na tekście cudzym, [...] streszcza [...].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne określenie tematu i tego, co na ten temat powiedziano w tekście; zachowanie właściwego poziomu uogólnienia.

1 pkt – poprawne określenie tematu i tego, co na ten temat powiedziano w tekście; zaburzony poziom uogólnienia.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 punkty

Tematem tekstu Marii Ossowskiej jest *kodeks rycerski*. Autorka skupia się na *przedstawieniu warunków, jakie powinien spełniać ktoś, kto pretenduje do miana rycerza*, i dowodzi, że *zasady zachowania i postawy, które prezentuje w artykule, czyniły rycerzy ludźmi honoru, godnymi najwyższego uznania*.

Zadanie 2. (0–3)

Uzupełnij tabelę. Wpisz trzy cechy, jakimi według Marii Ossowskiej powinien się odznaczać rycerz, a następnie do każdej cechy podaj po jednym przykładzie bohatera literackiego i sytuacji potwierdzającej jego rycerskość.

Cecha	Bohater	Sytuacja potwierdzająca rycerskość

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych oraz określa ich cechy.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio.

Klasy VII i VIII

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...].

Zasady oceniania

3 pkt – poprawne określenie trzech cech, podanie odpowiadających im przykładów bohaterów oraz sytuacji potwierdzających wykazaną przez nich cechę.

2 pkt – poprawne określenie dwóch cech, podanie odpowiadających im przykładów bohaterów oraz sytuacji potwierdzających wykazaną przez nich cechę.

1 pkt – poprawne określenie jednej cechy, podanie odpowiadającego jej przykładu bohatera oraz sytuacji potwierdzającej wykazaną przez niego cechę.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 punkty

Cecha	Bohater	Sytuacja potwierdzająca rycerskość
waleczność	Zbyszko z Bogdańca	bohater broni chorągwi polskich wojsk w czasie bitwy pod Grunwaldem
opiekuńczość	Mały Książę	bohater opiekuje się swoją różą
lojalność	Alek	bohater podejmuje próbę odbicia przyjaciela (Rudego) z rąk gestapowców

Zadanie 3. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwa odpowiedź spośród podanych.

Aby zachować sens wypowiedzenia *Szlacheckie pochodzenie [...] ma to do siebie, że człowiek, któremu przysługuje, jest bardziej chciwy sławy niż inni*, przymiotnik *chciwy* można poprawnie zastąpić wyrazem

- A. *pragnący.*
- B. *potrzebny.*
- C. *żądny.*
- D. *chcący.*

Wymaganie ogólne

II. Kształcenie językowe.

6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

- 8) rozróżnia synonimy, [...] rozumie ich funkcje w tekście i stosuje we własnych wypowiedziach.

Klasy VII i VIII

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

- 6) rozróżnia treść i zakres znaczeniowy wyrazu.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

C

Zadanie 4. (0–2)

Przeczytaj poniższy tekst.

PAPKIN

[...]

Jestem Papkin – lew Północy,
Rotmistrz sławny i kawaler –

okazując gestem wstęgi orderowe

Tak, siak, tędy i owędy.

Mądry w radzie, dzielny w boju,

Dusza wojny, wróg pokoju.

[...]

Na podstawie fragmentu wypowiedzi Papkina można sądzić, że jest on rycerzem. Odwołując się do *Zemsty* Aleksandra Fredry oraz tekstu Marii Ossowskiej, uzasadnij dwoma argumentami, że Papkin nie jest rycerzem.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych oraz określa ich cechy.

Klasy VII i VIII

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...].

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów [...].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne zapisanie dwóch argumentów wskazujących na znajomość lektury obowiązkowej.

1 pkt – poprawne zapisanie jednego argumentu wskazującego na znajomość lektury obowiązkowej.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 punkty

Argument 1. *Zgodnie z tekstem Ossowskiej rycerz powinien być odważny. Papkin nie jest rycerzem, ponieważ zachowuje się jak tchórz w sytuacji konfliktu Cześnika z Rejentem, kiedy trzeba odprawić murarzy.*

Argument 2. *Papkin dla własnych korzyści materialnych próbuje zdobyć sympatię i Cześnika, i Rejenta. Nie zachowuje się uczciwie wobec nich, a według tekstu Ossowskiej rycerz powinien być lojalny.*

Zadanie 5. (0–2)

Wykorzystując znaczenie podanych związków frazeologicznych, sformułuj zasady, których powinien przestrzegać rycerz. Nie przepisuj przykładów z ramki.

wrócić z tarczą, rzucić rękawicę, stanąć w szranki

ZASADY RYCERZA

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.

II. Kształcenie językowe.

1. Rozwijanie rozumienia wartości języka ojczystego oraz jego funkcji w budowaniu tożsamości osobowej ucznia oraz wspólnot: [...] kulturowej.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

5) [...] dostrzega ich [związków frazeologicznych] bogactwo, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach.

Klasy VII i VIII

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie.

Zasady oceniania

2 pkt – w redakcji zasad rycerskich poprawnie wykorzystuje znaczenie trzech podanych związków frazeologicznych.

1 pkt – w redakcji zasad rycerskich poprawnie wykorzystuje znaczenie dwóch spośród podanych związków frazeologicznych.

0 pkt – w redakcji zasad rycerskich poprawnie wykorzystuje znaczenie jednego związku frazeologicznego lub odpowiedź jest niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

1. *Rycerz powinien stawać do walki, gdyż jest to sprawa sławy i honoru.*

2. *Kiedy zachodzi taka potrzeba, rycerz powinien wypowiedzieć walkę tym, którzy krzywdzą innych.*

3. *Dzięki swojemu talentowi i umiejętnościom rycerskim rycerz powinien odnosić zwycięstwo nad wrogiem.*

Zadanie 6. (0–1)

Przeczytaj poniższą informację o Zawiszy Czarnym.

Zawisza Czarny z Garbowa, herbu Sulima, polski „rycerz bez skazy i zmayı”, wzór cnót rycerskich, głośny u współczesnych także dzięki swoim zwycięstwom w turniejach rycerskich.

Na podstawie: Władysław Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa 2003.

W języku funkcjonuje frazeologizm *polegać na kimś jak na Zawiszy*. Wybierz synonimiczne do niego sformułowanie.

A. *być dobrej myśli*

B. *darzyć kogoś zaufaniem*

C. *pokładać w czymś wiarę*

D. *brać coś za dobrą monetę*

Wymaganie ogólne

II. Kształcenie językowe.

6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

5) [...] dostrzega ich [związków frazeologicznych] bogactwo, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach;

8) rozróżnia synonimy [...] rozumie ich funkcje w tekście i stosuje we własnych wypowiedziach.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

B

Zadanie 7. (0–1)

Przeczytaj fragment legendy *O królu Arturze i rycerzach Okrągłego Stołu*.

Merlina posłano, aby na całej ziemi angielskiej pięćdziesięciu najbardziej szlachetnych i najwaleczniejszych rycerzy wyszukał. Mieli oni dopełnić liczby wybranych, godnych zasiąść u Okrągłego Stołu. [...]

Król Artur wielki Zakon Okrągłego Stołu założył, którego sława miała przetrwać wieki. Stu dwudziestu ośmiu rycerzy zaprzysięgło wówczas zwać się rycerzami Okrągłego Stołu, zasię co roku, w pierwszy dzień Zielonych Świątek, miano nowych dobierać, którzy się godnymi tego okazali. [...]

Tedy bardzo uroczyście każdy z wybranych rycerzy rycerstwo prawdziwe ślubował, solennie przyrzekając – pod utratą życia, czci rycerskiej i łaski króla Artura – żadnym podłym czynem się nie splamić, królowi swemu wiernie służyć, zmiłowanie proszącym o to okazać, wobec dam zawsze dwornie się zachować i z wszelką im spieszyć pomocą, w walce o sprawę niesłuszną i zysk ziemski na celu mającą udziału nie brać.

Zaprzysięgli to wszyscy rycerze Okrągłego Stołu, młodzi i starzy zarówno. Albowiem największą to wówczas hańbą było rycerski honor splamić; przeciwnie – niezachwianie, dzielnie, dwornie i wiernie postępując, czci rycerskiej godnym się okazać było najwyższym życia celem.

O królu Arturze i rycerzach Okrągłego Stołu
U. Waldo Cutler, tłum. F. Kruszewska.

Czy król Artur, powołując zakon rycerzy Okrągłego Stołu, kierował się zasadami etosu rycerskiego, opisanymi przez Marię Ossowską? Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio.

Klasy VII i VIII

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – odpowiedź poprawna wynikająca z tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

Tak. Król Artur kierował się zasadami etosu rycerskiego, przedstawionymi przez Marię Ossowską. Wybrani rycerze musieli złożyć ślubowanie, że będą wiernie służyć królowi i przestrzegać rycerskiego kodeksu, zachowywać godność i honor.

Zadanie 8. (0–2)

8.1. Wyjaśnij, w jakim znaczeniu został użyty wyraz *rycerstwo* w zdaniu *Tedy bardzo uroczyście każdy z wybranych rycerzy rycerstwo prawdziwe ślubował.*

.....

8.2. Podaj inne niż w zadaniu 8.1. znaczenie wyrazu *rycerstwo*.

.....

Wymaganie ogólne

II. Kształcenie językowe.

6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

Wymagania szczegółowe

Klasy VII i VIII

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

- 4) rozumie znaczenie homonimów.
6) rozróżnia treść i zakres znaczeniowy wyrazu.

8.1. (0–1)**Zasady oceniania**

- 1 pkt – odpowiedź poprawna
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Wyraz *rycerstwo* został użyty w zadaniu w znaczeniu odpowiadającym cechom rycerza, rycerskości.

8.2. (0–1)**Zasady oceniania**

- 1 pkt – odpowiedź poprawna
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rycerstwo – ogół rycerzy, stan rycerski.

Zadanie 9. (0–1)

Wykorzystując zasady etosu rycerskiego, opisane przez Marię Ossowską, sformułuj argument, którym potwierdzisz, że postawy Bilba i jego towarzyszy, bohaterów utworu Tolkiena pt. *Hobbit, czyli tam i z powrotem*, można określić jako rycerskie.

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.
2. Znajomość wybranych utworów z literatury [...] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych oraz określa ich cechy.

Klasy VII i VIII

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów [...].

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...].

Lektura obowiązkowa

John Ronald Reuel Tolkien, *Hobbit, czyli tam i z powrotem*.

Zasady oceniania

1 pkt – redaguje jeden poprawny argument wskazujący na znajomość lektury obowiązkowej.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt

- *Byli rycerscy, ponieważ udali się w podróż i podjęli próbę odzyskania skarbów, wiedząc, że strzeże ich smok, którego trudno będzie pokonać.*
- *Ich postawy można określić jako rycerskie, ponieważ bronili dzielnie słusznej sprawy i nie tylko próbowali odzyskać zagrabioną własność krasnoludów, ale pokonać zło, które szerzyło się w świecie.*

Zadanie 10. (0–2)

10.1. Wpisz podane wyrazy w odpowiednie miejsca tabeli, tak aby utworzyły rodzinę wyrazów.

1. *rycerski*2. *rycerstwo*3. *rycerz*

Wyraz podstawowy		
Wyraz pochodny		Wyraz pochodny

10.2. Przekształć podane zdanie złożone na zdanie pojedyncze, a podkreślony wyraz zastąp odpowiednią formą z utworzonej rodziny wyrazów. Zachowaj sens zdania.

Kto chce należeć do rycerzy, musi rozpocząć nowe życie.

.....

.....

Wymaganie ogólne

II. Kształcenie językowe.

6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi [...] pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

13) przekształca konstrukcje składniowe, np. zdania złożone w pojedyncze [...].

Klasy VII i VIII

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

2) rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny, [...] rozpoznaje rodzinę wyrazów [...].

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

6) rozróżnia treść i zakres znaczeniowy wyrazu.

10.1. (0–1)**Zasady oceniania**

1 pkt – odpowiedź poprawna

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Wyraz podstawowy: *rycerz*, wyrazy pochodne: *rycerstwo*, *rycerski*.

10.2. (0–1)**Zasady oceniania**

1 pkt – odpowiedź poprawna

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Wymagania ogólne

II. Kształcenie językowe.

6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

III. Tworzenie wypowiedzi

6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].

Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

3) używa stylu stosownego do sytuacji komunikacyjnej;

7) dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym oraz stosuje reguły pisowni;

2) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych [...].

Klasy VII i VIII

1. Elementy retoryki. Uczeń:

4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów [...].

Zasady oceniania Treść i forma:

2 pkt	treść zgodna z poleceniem, podanie dwóch argumentów uwzględniających zachętę do udziału w wydarzeniu; uwzględnionych 5 elementów dotyczących formy: kto ogłasza? dla kogo? o czym? kiedy się odbywa? gdzie się odbywa?
1 pkt	treść zgodna z poleceniem, podanie dwóch argumentów uwzględniających zachętę do udziału w wydarzeniu; uwzględnione 4 elementy dotyczące formy: kto ogłasza? ORAZ/ALBO dla kogo? ORAZ/ALBO o czym? ORAZ/ALBO kiedy się odbywa? ORAZ/ALBO gdzie się odbywa?
0 pkt	treść niezgodna z poleceniem ALBO treść zgodna z poleceniem, ale uwzględnione tylko 3 elementy dotyczące formy: kto ogłasza? ORAZ/ALBO dla kogo? ORAZ/ALBO o czym? ORAZ/ALBO kiedy się odbywa? ORAZ/ALBO gdzie się odbywa?

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna:

1 pkt – łącznie nie więcej niż dwa błędy (językowe, ortograficzne, interpunkcyjne).

0 pkt – łącznie trzy lub więcej błędów (językowych, ortograficznych, interpunkcyjnych).

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 punkty**AKTUALNOŚCI**

Dodano: 5 minut temu

Rekonstrukcja historyczna turnieju rycerskiego

Samorząd szkolny informuje uczniów naszej szkoły o wydarzeniu, które rozpocznie się w środę 20.09.2017 roku o godzinie 17.00 przed Gminnym Ośrodkiem Kultury. Klasa VII b we współpracy z Klubem Historycznym przygotowuje rekonstrukcję turnieju rycerskiego. Można będzie zobaczyć średniowieczne stroje i zbroje rycerskie, a po turnieju uczestniczyć w uczcie i spróbować dań inspirowanych dawnymi epokami. Każdy uczeń, który zechce obejrzeć rekonstrukcję turnieju, będzie mógł wziąć udział w quizie z atrakcyjnymi nagrodami.

Uczeń uzyskał 3 punkty za to rozwiązanie, w tym:

- 2 punkty za treść i formę – pełna realizacja wymagań dotyczących formy (uwzględnienie adresata, nadawcy, celu oraz miejsca i czasu wydarzenia), treści (zgodna z poleceniem, podanie dwóch argumentów uwzględniających zachętę do udziału w wydarzeniu);
- 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną – w pełni poprawny zapis.

Tematy wypracowań. Wypracowania o charakterze argumentacyjnym

Prezentowane w *Informatorze* przykładowe wypracowania są pracami uczniowskimi pozyskanymi z próbnego zastosowania i ocenionymi przez egzaminatorów. W pracach dokonano niezbędnych zmian w zakresie stylu, poprawności języka, ortografii i interpunkcji.

Temat 1. (0–20)

Każdy jest w życiu za kogoś lub za coś odpowiedzialny. Napisz rozprawkę, w której rozważysz, na czym polegała odpowiedzialność wybranych przez Ciebie bohaterów literackich. Odwołaj się do przytoczonego fragmentu *Małego Księcia*, całego utworu Antoine’a de Saint-Exupéry’ego oraz do innego wybranego tekstu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.

Antoine de Saint-Exupéry

MAŁY KSIĄŻĘ

Codziennie dowiadywałem się czegoś nowego o planecie, o wyjeździe, o podróży. Wiadomości te gromadziły się z wolna i przypadkowo. I tak trzeciego dnia poznałem dramat baobabów. [...]

Okazało się, że na planecie Małego Księcia, tak jak na wszystkich planetach, rosły rośliny pożyteczne oraz zielska. W rezultacie znajdowały się tam dobre nasiona roślin pożytecznych i złe nasiona zielsk. Ale ziarna są niewidoczne. Śpią sobie skrycie w ziemi aż do chwili, kiedy któremuś z nich przyjdzie ochota obudzić się. Wypuszcza wtedy cudowny, bezbronny pęd, który najpierw nieśmiało wyciąga się ku słońcu. Jeżeli jest to pęd rzodkiewki albo róży, można mu pozwolić rosnąć, jak chce. Ale jeżeli jest to zielsko, trzeba wyrwać je jak najszybciej, gdy tylko się je rozpozna. Otóż na planecie Małego Księcia były ziarna straszliwe. Ziarna baobabu. Zakażony był nimi cały grunt. A kiedy baobab wyrośnie, to na wyrwanie jest za późno i nigdy już nie można się go pozbyć. Zajmie całą planetę. Przeorze ją korzeniami. A jeżeli planeta jest mała, a baobabów jest dużo, to one ją rozsadzają.

– Jest to kwestia dyscypliny – powiedział mi później Mały Książę. – Rano, po umyciu się, trzeba robić bardzo dokładną toaletę planety. Trzeba się zmusić do regularnego wyrwania baobabów, i to natychmiast po odróżnieniu ich od krzewów róży, do których są w młodości bardzo podobne. Jest to praca bardzo nudna, lecz bardzo łatwa...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
3. Kształcenie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.
6. Poznawanie wybranych dzieł wielkich pisarzy polskich [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Rozwijanie umiejętności wypowiedzania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.
5. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętność organizacji tekstu.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

Klasy IV–VI

- 9) charakteryzuje [...] narratora i bohaterów w czytanych utworach;
- 12) określa tematykę i problematykę utworu;
- 15) objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
- 16) określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi;
- 17) przedstawia własne rozumienie utworów i je uzasadnia;
- 19) wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach;
- 20) wskazuje wartości w utworze oraz określa wartości ważne dla bohaterów.

Klasy VII i VIII

- 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji;
- 8) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich;
- 9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi, dokonuje ich hierarchizacji.

Klasy VII i VIII

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi; redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi;
- 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych);
- 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- 5) odróżnia przykład od argumentu;
- 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wywodu argumentacyjnego;
- 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] rozprawka [...].

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 8.–12. *Informatora*.

Przykładowe ocenione wypracowania

Przykład 1.

Być odpowiedzialnym to znaczy być dobrym, to znaczy troszczyć się o kogoś lub o coś, poświęcić mu swój czas i uwagę. Być odpowiedzialnym to także znaczy umieć zrezygnować np. z własnej wygody. Bohaterem, którego można nazwać odpowiedzialnym, jest Mały Książę.

Chłopiec troszczy się o swój dom. Codziennie obserwuje swoją planetę i obserwuje, czy nie wyrastają na niej chwasty, które mogą zaszkodzić dobrym i pożytecznym roślinom. Wie, że zło jest łatwe do usunięcia tylko wtedy, gdy jest małe – a gdy wymknie się spod kontroli, może zniszczyć cały świat. Człowiek powinien być czujny, powinien obserwować wszystko wokół siebie i reagować na zauważone przejawy zła. Mały baobab przecież nie zagraża planecie, podobnie jak nie jest tragedią okazanie niechęci drugiemu człowiekowi – ale duży baobab planetę rozsadzi, a agresja, brak tolerancji to przyczyny niejednej wojny.

Można więc przyjąć, że Mały Książę był odpowiedzialny za istnienie swojego małego świata, zanim jeszcze poznał od Lisa tajemnicę osvajania.

A o jakiej odpowiedzialności można mówić w przypadku innych bohaterów literackich?

Odpowiedzialność za kraj widoczna jest u bohaterów „Kamieni na szaniec”. Zośka, Alek i Rudy należą do tajnych organizacji. Zarówno działania w Małym Sabotażu, jak i dywersji, narażały ich na niebezpieczeństwo. Mimo tego Ojczyzna w ich życiu była na pierwszym miejscu i dlatego jej oddali to, co mieli najcenniejszego – własne życie.

O innym rodzaju odpowiedzialności jest mowa w powieści „Krzyżacy”. Maćko z Bogdańca to rycerz, który wychowywał swojego osieroconego bratanka. Swoją misję wykonywał z tak ogromnym zaangażowaniem, że zdarzało mu się niemal uchybić godności rycerskiej, gdy zaproponował młodzieńcowi ucieczkę z więzienia w przebraniu. Dobro bratanka było dla Maćka najważniejsze.

Przywołani bohaterowie literaccy są osobami odpowiedzialnymi: za bliskich, za ojczyznę, za planetę. I choć skutki tej odpowiedzialności były różne, wszyscy bohaterowie realizowali swoje powinności.

1. Realizacja tematu wypowiedzi: 2 pkt – forma wypowiedzi zgodna z formą wskazaną w poleceniu – rozprawka; zostały uwzględnione pozostałe elementy polecenia – uczeń odwołuje się do przytoczonego fragmentu *Małego Księcia*, do całego utworu oraz do innych utworów literackich; wypowiedź w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu.

2. Elementy retoryczne: 5 pkt – pogłębiona argumentacja; argumenty zilustrowane trafnymi przykładami z lektur; argumenty uporządkowane (uczeń zaczyna od odpowiedzialności za planetę – *Mały Książę*; przechodzi do argumentów dotyczących ojczyzny – *Kamienie na szaniec*, a kończy pracę argumentem odnoszącym się do rodziny – *Krzyżacy*).

3. Kompetencje literackie i kulturowe: 2 pkt – funkcjonalne wykorzystanie znajomości lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu (odniesienia do utworu w kontekście tematu), funkcjonalne wykorzystanie innych tekstów literackich; poprawność rzeczowa.

4. Kompozycja tekstu: 2 pkt – zgodna z formą wypowiedzi, wypowiedź spójna i logiczna podzielona na funkcjonalne, graficznie wyodrębnione akapity.

5. Styl: 2 pkt – odpowiedni do treści i formy wypowiedzi, jednolity.

6. Język: 4 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.

7. Ortografia: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.

8. interpunkcja: 1 pkt – praca bez błędów interpunkcyjnych.

Przykład 2.

Zakłada się, że każdy jest w życiu za kogoś lub za coś odpowiedzialny. Obserwując współczesny świat, warto się zastanowić, czy założenie jest słuszne. Nasza rzeczywistość obfituje raczej w przykłady braku ludzkiej odpowiedzialności. Odpowiedzialności za siebie, za drugą osobę, za naturę, przyszłość. Postawa podobna do reprezentowanej przez Małego Księcia to rzadkość. Ludzie zazwyczaj myślą raczej o sobie, nie mają ochoty wyrwać kielkujących baobabów, które zagrożenie będą stanowiły dopiero za jakiś czas.

A jaki obraz człowieka pokazuje literatura?

Wśród bohaterów literackich można znaleźć przykłady braku odpowiedzialności. Postać stworzona przez Moliera – Harpagon – z pewnością nie jest wzorem człowieka odpowiedzialnego. Nie troszczy się o własne dzieci, naturalny obowiązek dbania o nie postrzega bardzo opacznie – we wszystkich decyzjach ma na uwadze zaspokajanie swoich potrzeb związanych z gromadzeniem pieniędzy.

W micie o Minotaurze widzimy obraz odpowiedzialności króla Minosa za mieszkańców wyspy. Kierowany poczuciem odpowiedzialności władca robi wszystko, by uwolnić poddanych od potwora, i za sprawą Tezeusza osiąga cel.

Zbigniew Herbert w tekście „Historia Minotaura” proponuje jednak nieco inne spojrzenie na tę historię. Jeżeli przyjmiemy, że Minotaur jest synem niespełniającym rodzicielskich oczekiwań, a nie – potworem, to Minos stanie się bezwzględny, nieodpowiedzialny ojcem, który nie umie się pogodzić z faktem, że syn jest inny, niż chciałby, by był.

Uważam, że chociaż literatura i obserwacja rzeczywistości dostarczają liczne przykłady zaprzeczające słuszności tezy, to nie można jednoznacznie powiedzieć, że jest ona nieprawdziwa. Geralt z sagi Andrzeja Sapkowskiego, choć nie jest człowiekiem i został stworzony w określonym celu – wbrew niemu jest odpowiedzialny. Niejednokrotnie naraża się, by ratować Ciri, może też na niego liczyć Jaskier. Pomaga w wyniku wewnętrznego przymusu, czasem niezgodnie z własnym przeznaczeniem.

Jak więc widać, literatura pomaga zarówno obalić tezę, jak i mocno z nią polemizować. Moim zdaniem teza ta jest jednak w pełni słuszna. Zgadzam się z autorem myśli, w której jest mowa o tym, że jesteśmy odpowiedzialni nie tylko za to, co robimy, ale również za to, czego nie robimy. Jeżeli człowiek nie podejmuje działań, nie reaguje na zło – jest odpowiedzialny za jego rozprzestrzenianie. Bohater nietroszczący się o drugiego człowieka jest odpowiedzialny za jego krzywdę.

1. Realizacja tematu wypowiedzi: 1 pkt – forma wypowiedzi zgodna z formą wskazaną w poleceniu – rozprawka; nie został uwzględniony jeden element polecenia (brak odwołania do całości lektury wskazanej w poleceniu).

2. Elementy retoryczne: 5 pkt – pogłębiona argumentacja; argumenty zilustrowane trafnymi przykładami z lektur; argumenty uporządkowane (uczeń rozpoczyna od pokazania przykładu braku odpowiedzialności bohaterów, a następnie tych, których cechuje odpowiedzialność).

3. Kompetencje literackie i kulturowe: 1 pkt – częściowo funkcjonalne wykorzystanie znajomości lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu (brak odwołania do całości lektury wskazanej w poleceniu); funkcjonalne wykorzystanie innych tekstów literackich.

4. Kompozycja tekstu: 2 pkt – zgodna z formą wypowiedzi, wypowiedź spójna i logiczna podzielona na funkcjonalne, graficznie wyodrębnione akapity.

5. Styl: 2 pkt – odpowiedni do treści i formy wypowiedzi, jednolity.

6. Język: 4 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.

7. Ortografia: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.

8. Interpunkcja: 1 pkt – praca bez błędów interpunkcyjnych.

Temat 2. (0–20)

Zbliża się setna rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości. Przygotujecie numer gazetki szkolnej poświęcony tej rocznicy. Napisz artykuł pt. „Czy warto czytać książki o przeszłości Polski?”. Odwołaj się do wybranej książki z listy lektur obowiązkowych oraz do innego utworu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
3. Kształcenie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.
6. Poznawanie wybranych dzieł wielkich pisarzy polskich [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.
5. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętność organizacji tekstu.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

Klasy IV–VI

- 9) charakteryzuje [...] narratora i bohaterów w czytanych utworach;
- 12) określa tematykę i problematykę utworu;
- 15) objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
- 16) określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi;
- 17) przedstawia własne rozumienie utworów i je uzasadnia;
- 19) wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach;
- 20) wskazuje wartości w utworze oraz określa wartości ważne dla bohaterów.

Klasy VII i VIII

- 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji;
- 8) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich;
- 9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi, dokonuje ich hierarchizacji.

2. Odbiór tekstów kultury.

Klasy VII i VIII

- 5) rozpoznaje gatunki dziennikarskie: [...] artykuł [...] i określa ich podstawowe cechy.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi; redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi;
- 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych);
- 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- 5) odróżnia przykład od argumentu;
- 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego;
- 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] rozprawka [...].

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 8.–12. *Informatora*.

Przykładowe ocenione wypracowania

Przykład 1.

Przez 123 lata Polska nie miała swego miejsca na mapach świata. Utraciła niepodległość z powodu konfliktów wewnętrznych i zewnętrznych. Polacy jednak nigdy nie przestali wierzyć w możliwość odzyskania swego państwa, uczestniczyli w powstaniach narodowych, walczyli na frontach całej Europy. Zbliżyła się setna rocznica odzyskania niepodległości. Trzeba o niej pamiętać tak, jak o innych ważnych wydarzeniach historycznych, które budują naszą tożsamość narodową. Książki historyczne ułatwiają nam to, dlatego należy po nie sięgać.

W naszej historii wielokrotnie musieliśmy zmagać się z najeźdźcami. W „Krzyżakach” Sienkiewicz ukazuje zmagania rycerstwa polskiego z Zakonem Krzyżackim. Polacy walczyli w obronie swojej ziemi. Walka o Polskę prowadzona była na różnych frontach – dyplomatycznym (Zawisza Czarny, Spytko z Melsztyna, którzy zabiegali o pomoc dla polskiego króla) oraz militarnym (król Władysław Jagiełło, który pokonał Krzyżaków w bitwie pod Grunwaldem).

Walka o swój kraj to nie tylko zmagania z Krzyżakami, ale także czasy II wojny światowej. Lekturą ukazującą ten okres jest książka Aleksandra Kamińskiego pt. „Kamienie na szaniec”. Jej bohaterami są młodzi chłopcy, harcerze Szarych Szeregów. Działali oni w Małym Sabotażu, który miał na celu ukazanie okupantowi, że Polacy się nie poddają. Zośka, Rudy i Alek rysowali na murach żółwie i kotwice, zrywali flagi niemieckie i zawieszali polskie. Jednak najważniejszym wyzwaniem dla młodych ludzi była akcja pod Arsenalem, mająca na celu odbicie Rudego z rąk Gestapo. Podczas niej przyjaciele wykazali się odwagą, determinacją, lojalnością. Stali się wzorem żołnierza, patrioty i przyjaciela godnym naśladowania przez następne pokolenia.

Znajomość historii własnego kraju sprawia, że łatwiej tworzymy zbiór wspólnych wartości narodu. Obchodzenie rocznicy odzyskania niepodległości jest ważne, bo pomaga pamiętać nie tylko o dobrych, ale i o trudnych wydarzeniach z historii Polski. Jej znajomość pomoże uniknąć popełniania błędów z przeszłości, które doprowadziły do upadku naszej ojczyzny. Uczenie się poprzez czytanie takich powieści jest łatwiejsze, przyjemniejsze i ciekawsze. Dlatego warto czytać książki o historii Polski.

- 1. Realizacja tematu wypowiedzi:** 2 pkt – forma wypowiedzi zgodna z formą wskazaną w poleceniu – artykuł; zostały uwzględnione pozostałe elementy polecenia – uczeń odwołuje się do lektury obowiązkowej (*Kamienie na szaniec*) oraz do innego utworu literackiego (*Krzyżacy*); wypowiedź w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu.
- 2. Elementy retoryczne:** 5 pkt – pogłębiona argumentacja; argumenty zilustrowane trafnymi przykładami z lektur; argumenty uporządkowane (uczeń porządkuje argumenty zgodnie z chronologią dziejów Polski).
- 3. Kompetencje literackie i kulturowe:** 2 pkt – funkcjonalne wykorzystanie znajomości *Kamieni na szaniec*, funkcjonalne wykorzystanie innego tekstu literackiego (*Krzyżacy*); poprawność rzeczowa.
- 4. Kompozycja tekstu:** 2 pkt – zgodna z formą wypowiedzi, wypowiedź spójna i logiczna podzielona na funkcjonalne, graficznie wyodrębnione akapity.
- 5. Styl:** 2 pkt – odpowiedni do treści i formy wypowiedzi, jednolity.
- 6. Język:** 4 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.
- 7. Ortografia:** 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
- 8. Interpunkcja:** 1 pkt – praca bez błędów interpunkcyjnych.

Przykład 2.

Przeszłość zwykle zaciekawia wielu ludzi. Lubimy oglądać stare zdjęcia, kupować stare zegary, słuchać opowieści starszych ludzi. W poznawaniu dawnych czasów bardzo pomocna okazuje się literatura. Na pewno warto sięgać do książek, które ukazują przeszłość Polski. A jest w czym wybierać!

Nasz narodowy skarb to z pewnością „Pan Tadeusz” Adama Mickiewicza. Ten poemat jest kopalnią wiedzy o Polakach w czasach napoleońskich. Ale narodowa epopeja to przede wszystkim album polskich zwyczajów i obyczajów. To z „Pana Tadeusza” dowiemy się, jak szlachta zarządzała majątkami, jak organizowano polowania czy wreszcie jak ubierano się, jak ucztowano czy nawet co i w jaki sposób jadano. Dowiemy się też, jak kłócono się i rozstrzygano spory sąsiedzkie, ponieważ utwór pokazuje nie tylko zalety naszych rodaków, ale także ich liczne wady.

Innym utworem, który przybliży przeszłość naszego kraju, jest „Żona modna”, satyra Ignacego Krasickiego. Sporo miejsca poświęcono w niej nie tyle opisowi obyczajowości, ile jej krytyce. Utwór, na przykładzie bezmyślnie wpatrzonych w obce wzorce kobiety, doprowadzającej do ruiny finansowej swojego męża, piętnuje wady polskiej szlachty – rozrzutność i życie ponad stan. Warto poznać i tę stronę życia ważnej przez wiele wieków warstwy społecznej. Niewolę naszego kraju „zawdzięczamy” przecież nie tylko pazernym sąsiadom, ale w znacznej mierze także naszym niefrasobliwym przodkom, którzy uważali, że: „Szlachcic na zagrodzie równy wojewodzie”.

Przytoczone przykłady literackie, chociaż stanowią ważne pozycje lekturowe, są tylko kroplą w morzu w odniesieniu do całej literatury, w której jest mowa o przeszłości naszego kraju. Żeby naprawdę zgłębić tę przeszłość, trzeba przeczytać znacznie więcej książek, co pozwoliłoby wyrobić sobie własne zdanie na temat różnych trudnych zagadnień historycznych.

- 1. Realizacja tematu wypowiedzi:** 2 pkt – forma wypowiedzi zgodna z formą wskazaną w poleceniu – artykuł; zostały uwzględnione pozostałe elementy polecenia (uczeń odwołuje się do lektury obowiązkowej (*Pan Tadeusz*) oraz do innego utworu literackiego (*Żona modna*); wypowiedź w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu.
- 2. Elementy retoryczne:** 3 pkt – praca spełnia wszystkie wymagania na 3 pkt i niektóre na 5 pkt (powierzchowna argumentacja – przedstawiono jeden argument poparty dwoma przykładami; argumenty częściowo uporządkowane).
- 3. Kompetencje literackie i kulturowe:** 2 pkt – funkcjonalne wykorzystanie znajomości *Pana Tadeusza*, funkcjonalne wykorzystanie innego tekstu literackiego (*Żona modna*); poprawność rzeczowa.
- 4. Kompozycja tekstu:** 1 pkt – kompozycja zgodna z formą wypowiedzi; graficznie wyodrębnione akapity; usterki w zakresie spójności między akapitami;
- 5. Styl:** 2 pkt – odpowiedni do treści i formy wypowiedzi, jednolity.
- 6. Język:** 4 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.
- 7. Ortografia:** 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
- 8. Interpunkcja:** 1 pkt – praca bez błędów interpunkcyjnych.

Temat 3. (0–20)

Napisz przemówienie, w którym zachęcisz rówieśników do czytania książek. W przemówieniu przywołaj przykład bohatera z lektury obowiązkowej, którego życie zmieniło się pod wpływem książek, i napisz, na czym ten wpływ polegał. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
3. Kształcenie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.
6. Poznawanie wybranych dzieł wielkich pisarzy polskich [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.
5. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętność organizacji tekstu.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

Klasy IV–VI

- 9) charakteryzuje [...] narratora i bohaterów w czytanych utworach;
- 12) określa tematykę i problematykę utworu;
- 15) objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
- 16) określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi;
- 17) przedstawia własne rozumienie utworów i je uzasadnia;
- 19) wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach;
- 20) wskazuje wartości w utworze oraz określa wartości ważne dla bohaterów.

Klasy VII i VIII

- 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji;
- 8) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich;
- 9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi, dokonuje ich hierarchizacji.

Klasy VII i VIII

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi; redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi;

- 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych);
- 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- 5) odróżnia przykład od argumentu;
- 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wywodu argumentacyjnego;
- 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] przemówienie [...].

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 8.–12. *Informatora*.

Przykładowe ocenione wypracowania

Przykład 1.

Uczniowie klasy ósmej A!

Z pewnością wielu z Was myśli, że na temat zalet płynących z czytania książek powiedziano już wszystko. Otóż moje przemówienie skierowane jest do tych, którzy spędzają wolny czas, bez reszty oddając się wirtualnej rzeczywistości, a czytanie książek kojarzą jedynie z nudą i stratą czasu. Swoje słowa kieruję też do wszystkich Was - uczniów klasy 8 A, którzy chcą dobrze zdać egzamin i dostać się do wymarzonej szkoły.

Wszystkim Wam mówię dzisiaj: WARTO CZYTAĆ KSIĄŻKI!

Na uwagę zasługują losy bohatera noweli autorstwa Henryka Sienkiewicza pt. „Latarnik”. Skawiński to uczestnik powstania listopadowego. Z przyczyn politycznych musiał emigrować za granicę, tułał się po wielu krajach i wykonywał wiele prac, aby się utrzymać. Nigdzie nie mógł zagrześć miejsca. Czuł się stary i opuszczony, stracił sens życia. Po wielu latach udało mu się odnaleźć schronienie w Aspinwall, gdzie pracował jako latarnik. Jednak cały czas Skawiński czuł się wyobcowany, samotny. Dopiero przypadek sprawił, że w jego ręce dostała się książka i była to książka dla niego niezwykła – „Pan Tadeusz”. Jej lektura sprawiła, że serce bohatera zaczęło uderzać szybciej, a on sam odnalazł swoją tożsamość. I chociaż musiał opuścić latarnię i udać się znów na tulaczkę, to robił to z lżejszym sercem niż kiedyś, bo odchodził z kawalkiem ojczyzny pod pachą (Skawiński zabrał ze sobą w drogę książkę – „Pana Tadeusza”).

Jeśli czytamy książki, jesteśmy bogatsi o wiedzę, którą można zastosować w wielu sytuacjach. Hermione – bohaterka cyklu o Harrym Potterze – ze względu na swoje pochodzenie była źle traktowana przez uczniów Hogwartu. Jednak dzięki swojej pracy i zdobytej wiedzy zyskała uznanie nauczycieli, a dla uczniów stała się autorytetem. Spędzała długie godziny w bibliotece, a dzięki wiadomościom, które tam zdobywała, pomagała Harry’emu i Ronowi rozwiązywać zagadki, a także wielokrotnie wybawiła swoich przyjaciół z opresji.

Do kogo nie przemawiają ani autorytety, ani przykłady literackie, ten może spojrzeć na wnioski płynące z doświadczenia. Jeśli porozmawiamy z naszymi starszymi kolegami i koleżankami, okaże się, że ci, którzy czytali książki, z łatwością potrafią znaleźć odpowiednie rozwiązania trudnych spraw, mają duży zasób słownictwa i potrafią uzasadniać swoje zdanie.

- 1. Realizacja tematu wypowiedzi:** 2 punkty – wypowiedź zgodna z formą wskazaną w poleceniu (przemówienie), zawiera wszystkie elementy określone w poleceniu (zachęcenie rówieśników do czytania książek; przywołanie bohatera literackiego – latarnika, którego życie zmieniło się pod wpływem książki); w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu (roli książek).
- 2. Elementy retoryczne:** 5 punktów – praca spełnia wszystkie wymagania na 5 punktów (argumentacja pogłębiona, logicznie uporządkowana; argumenty odwołujące się do emocji, faktów i logiki poparte przykładami).
- 3. Kompetencje literackie i kulturowe:** 2 punkty – funkcjonalne wykorzystanie znajomości *Latarnika* i innego tekstu literackiego; poprawność rzeczowa.
- 4. Kompozycja tekstu:** 2 pkt – zgodna z formą wypowiedzi, wypowiedź spójna i logiczna podzielona na funkcjonalne, graficznie wyodrębnione akapity.
- 5. Styl:** 2 pkt – odpowiedni do treści i formy wypowiedzi, jednolity.
- 6. Język:** 4 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.
- 7. Ortografia:** 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
- 8. Interpunkcja:** 1 pkt – praca bez błędów interpunkcyjnych.

Przykład 2.

Drodzy Koledzy i Koleżanki!

Dzisiaj chciałabym Was przekonać do czytania książek. To zajęcie może Wam się wydawać nudne, ale tak wcale nie musi być. Wystarczy spojrzeć na tych, którzy choćby od czasu do czasu sięgają po jakąś lekturę. Z takimi osobami rozmawia się ciekawiej. Można im zadawać różne pytania, a oni często znają na nie odpowiedzi, a ponadto umieją również powiedzieć, co sami myślą na dany temat.

Tak więc sądzę, że czytanie książek rozwija wyobraźnię i poszerza wiedzę.

*Również lektury szkolne pokazują nam, że bohaterowie literaccy czytali książki. Jednym z nich był Skawiński – bohater *Latarnika*. Skawiński brał udział w powstaniu listopadowym i dlatego musiał opuścić kraj. Tułał się po całym świecie i szukał pracy. Wszędzie czuł się obco. Dopiero w Aspinwall odnalazł względny spokój. I tutaj stała się rzecz nieoczekiwana. W ręce starca wpadła książka – „*Pan Tadeusz*”. To zupełnie odmieniło życie Skawińskiego. Przede wszystkim zmieniło się jego uczucie do ojczyzny – Skawiński znów poczuł się Polakiem kochającym kraj, za wolność którego walczył. Niestety musiał opuścić latarnię, ponieważ w czasie, gdy on czytał i zapomniał zapalić latarnię, o pobliskie skały rozbił się statek. Bohater z tego powodu stracił pracę w latarni.*

Wynika z tego, że książki mogą czasami bardzo zmienić życie człowieka. Zawsze jednak warto je czytać.

- 1. Realizacja tematu wypowiedzi:** 2 punkty – wypowiedź zgodna z formą wskazaną w poleceniu (przemówienie), zawiera wszystkie elementy określone w poleceniu (zachęcenie rówieśników do czytania książek; przywołanie bohatera literackiego – latarnika, którego życie zmieniło się pod wpływem książki); w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu (roli książek).
- 2. Elementy retoryczne:** 3 punkty – powierzchowna argumentacja; w wypowiedzi brak wnikliwości; jeden argument, który nie został zilustrowany odpowiednim przykładem.
- 3. Kompetencje literackie i kulturowe:** 1 punkt – częściowo funkcjonalne wykorzystanie znajomości lektury obowiązkowej (przywołana lektura jest luźno związana ze sformułowanym argumentem); poprawność rzeczowa.
- 4. Kompozycja tekstu:** 1 pkt – kompozycja zgodna z formą wypowiedzi; graficznie wyodrębnione akapity; usterki w zakresie spójności między akapitami;
- 5. Styl:** 2 pkt – odpowiedni do treści i formy wypowiedzi, jednolity.
- 6. Język:** 2 pkt – zadowalający zakres środków językowych (składnia i leksyka stosowne / odpowiednie do realizacji tematu)
- 7. Ortografia:** 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
- 8. Interpunkcja:** 1 pkt – praca bez błędów interpunkcyjnych.

Tematy wypracowań. Wypracowania o charakterze twórczym

Temat 1. (0–20)

Napisz opowiadanie o spotkaniu jednego z bohaterów *Zemsty* z bohaterem innego utworu literackiego, w czasie którego jeden z nich przedstawi najśmieszniejszą sytuację ze swojego życia. Wypracowanie powinno dowodzić, że bardzo dobrze znasz obie wybrane postacie. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
3. Kształcenie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.
6. Poznawanie wybranych dzieł wielkich pisarzy polskich [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Rozwijanie umiejętności wypowiedzania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.
5. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętność organizacji tekstu.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

Klasy IV–VI

- 9) charakteryzuje [...] narratora i bohaterów w czytanych utworach;
- 12) określa tematykę i problematykę utworu;
- 15) objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
- 16) określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi;
- 17) przedstawia własne rozumienie utworów i je uzasadnia;
- 19) wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach;
- 20) wskazuje wartości w utworze oraz określa wartości ważne dla bohaterów.

Klasy VII i VIII

- 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji;
- 8) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich;
- 9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi, dokonuje ich hierarchizacji.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Klasy IV–VI

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] opowiadanie (twórcze) [...].

Klasy VII i VIII

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi; redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi;
- 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych);
- 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- 5) odróżnia przykład od argumentu;
- 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego;
- 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie.

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 8.–12. *Informatora*.

Przykładowe ocenione wypracowania

Przykład 1.

Późnym wieczorem Rejent Milczek za oknem dostrzegł dziwną postać. Nie zastanawiając się ani chwili, ruszył ku krętym zamkowym schodom i zbiegł na sam dół. Jego oczom ukazał się niecodzienny widok. Na chudej szkapinie siedział okrakiem niemłody rycerz w zbroi. Powoli zbliżył się do Rejenta, po czym przemówił:

– Jam jest waleczny rycerz Don Kichot z La Manchy. Poszukuję wybranki mego serca, Dulcynei. Czy w tym zamku ją znajdę?

– Drogi rycerzu – wyszeptał szlachcic. – Witaj w murach tego zamku. Jestem Rejent Milczek, jego właściciel... a właściwie jego połowy, ale z tego co wiem, nie zamieszkuje go żadna Dulcynea.

Rycerz wyraźnie posmutniał.

– Cóż, nie ustanie w poszukiwaniach. Poprzysiągłem, że honoru mej ukochanej bronić będę po kres moich dni. Choćbym miał stanąć do pojedynku ze wszystkimi olbrzymami, które żyją w tej krainie! – wykrzyczał rycerz.

– Ciszej, proszę, mam bardzo wrażliwy słuch – wysyczał Rejent.

Rycerz nadal mówił pełnym głosem:

– Pamiętam najtrudniejszą potyczkę, którą stoczyłem. Olbrzym miał potężne ramiona, którymi wciąż kręcił i machał jak skrzydłami. Większy był ode mnie, ale i tak pokonałem go bez wysiłku. Honor mej Dulcynei został ocalony, choć nie rozumiem, dlaczego świadkowie śmiali się do rozpuku i twierdzili potem, że m walczyl z... wiatrakiem...

– Ciii – zasyczał ponownie Rejent.

Rycerz zsiadł ze swojej szkapy i obaj udali się do komnaty Rejenta.

– Długo już tak poszukujesz wybranki swego serca?

– Och, życie całe – westchnął.

– Rozumiem cię, ja także chciałbym zdobyć towarzyszkę życia, bo samotność mi ostatnio dokucza. A gdyby jeszcze była zamożna!... Czynię nawet starania o pewną damę, Podstolinę. Cześnik, mój sąsiad, także do niej smali cholewki, ale on jest schorowany; kto wie, czy starczy mu sił i zdrowia... cóż... Jeśli taka wola nieba – z nią się zawsze zgadzać trzeba... – na jego ustach pojawił się wyraz udawanego smutku.

– A jeśli Podstolina odmówi ci swej ręki, czy będziesz o nią walczył?

Rejent spojrział groźnie na swego rozmówcę i odrzekł szybko:

– Chyba już najwyższy czas, abyś wyruszył w dalszą drogę.

Don Kichot założył na głowę lekko pordzewiały hełm i powoli ruszył ku drzwiom.

– Dziękuję za gościnę i rozmowę. Ruszam pokonać wszystkie olbrzymy, które staną na mej drodze do ukochanej. Muszę ją odnaleźć.

– Bywaj zdrów.

- 1. Realizacja tematu wypowiedzi:** 2 punkty – wypowiedź zgodna z formą wskazaną w poleceniu (opowiadanie twórcze); zawiera wszystkie elementy określone w poleceniu (spotkanie bohatera *Zemsty* z innym bohaterem literackim – Don Kichotem – przedstawienie najśmieszniejszej sytuacji); w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu.
- 2. Elementy twórcze:** 5 punktów – funkcjonalna narracja; logiczny układ zdarzeń; urozmaicona fabuła, w tym funkcjonalne wykorzystanie: opisu, charakterystyki bohaterów, określenie czasu i miejsca akcji, dialog, puenta; twórcze wykorzystanie treści *Zemsty* i *Don Kichota*.
- 3. Kompetencje literackie i kulturowe:** 2 punkty – funkcjonalne wykorzystanie znajomości lektury obowiązkowej oraz innego tekstu literackiego; poprawność rzeczowa.
- 4. Kompozycja tekstu:** 2 pkt – zgodna z formą wypowiedzi, wypowiedź spójna i logiczna podzielona na funkcjonalne, graficznie wyodrębnione akapity.
- 5. Styl:** 2 pkt – odpowiedni do treści i formy wypowiedzi, jednolity.
- 6. Język:** 4 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.
- 7. Ortografia:** 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
- 8. Interpunkcja:** 1 pkt – praca bez błędów interpunkcyjnych.

Przykład 2.

Promienie słońca zaczęły zaglądać do pokoju przez uchylone okno.

– Ani jednej chmury na niebie – mruknął zdziwiony sam do siebie Cześnik Raptusiewicz.

Postanowił wykorzystać piękną pogodę i udał się na spacer. Rozkoszował się ciszą panującą w parku, gdy nagle poczuł lekkie uderzenie w plecy. Odwrócił się i zobaczył toczącą się po ziemi piłkę i biegnących w jej kierunku dwóch chłopców. Nie na darmo zwał się Raptusiewiczem, natychmiast rozzłościła go myśl, że tak zakłócono mu spokój. Pospieszenie chwycił piłkę i czekał, kiedy chłopcy podbiegną do niego.

Zdyszani dotarli do Cześnika, po czym odczekali chwilę.

– Józinek... znaczy się Józef Pałys, proszę pana – przedstawił się chłopak.

– Cześnik. Cześnik Raptusiewicz – szlachcic z powagą przywitał się z chłopcami, zaskoczony trochę.

Drugi chłopiec co chwila tylko szturchał Józinka i wyklócał się z nim, co on najlepszego zrobił.

– Przyszliśmy po piłkę – oznajmił Józinek.

A to bezczelny... – pomyślał Cześnik. Został uderzony piłką, a do tej pory nie usłyszał żadnego przeproszenia.

– Ciekawe, mocium panie... – sprowokował szlachcic.

Chłopcy zaczęli się sprzeczać na dobre. Starszy chłopak ciągle upominał Józinka, by ten nie zapominał o kulturalnym zachowaniu. Jednak młodszy tylko przedrzeźniał kuzyna, strojąc głupie miny. Niespodziewanie Cześnik roześmiał się. Zdał sobie sprawę, jak śmiesznie musiał wyglądać, sprzecząc się ze swoim sąsiadem o budowę muru granicznego w ich zamku.

– Powiem wam, chłopcy, że nie różnimy się tak bardzo – rzekł.

– A to dlaczego? – zainteresował się Józinek.

– Otóż razem z moim sąsiadem Rejentem od niepamiętnych czasów toczymy spór. Ile było przy tym złości i śmiechu, tego nigdy nie zapomnę. Dogryzaliśmy sobie na tysiąc możliwych sposobów. Doprowadziło to nawet do tego, iż Rejent chciał własnego syna ożenić z kobietą, której on nie kochał, żeby tylko mnie rozzłościć.

Józinek roześmiał się z historii i przyjął ją z entuzjazmem, spoglądając na rozbawionego Ignacego Grzegorza.

– Powiem panu, że ostatnio nie śmialiśmy się tak bardzo z żadnej historii.

– No, mocium panie, na mnie już pora, chłopcy – rzekł Cześnik, kopnął piłkę w ich stronę, chłopcy pomachali mu na pożegnanie, a on kontynuował swój spacer.

1. Realizacja tematu wypowiedzi: 2 punkty – wypowiedź zgodna z formą wskazaną w poleceniu (opowiadanie twórcze); zawiera wszystkie elementy określone w poleceniu (spotkanie bohatera *Zemsty* z innym bohaterem literackim, przedstawienie najśmieszniejszej sytuacji); w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu.

2. Elementy twórcze: 5 punktów – funkcjonalna narracja; logiczny układ zdarzeń; urozmaicona fabuła, w tym funkcjonalne wykorzystanie: opisu, charakterystyki bohaterów, określenie czasu i miejsca akcji, puenty, wprowadzenie dialogu; twórcze wykorzystanie treści lektury

3. Kompetencje literackie i kulturowe: 2 punkty – funkcjonalne wykorzystanie znajomości lektury obowiązkowej i innego tekstu literackiego; poprawność rzeczowa.

4. Kompozycja tekstu: 2 punkty – zgodna z formą wypowiedzi, spójna, logiczna, funkcjonalne akapity wydzielone treściowo i graficznie.

5. Styl: 2 pkt – odpowiedni do treści i formy wypowiedzi, jednolity.

6. Język: 4 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.

7. Ortografia: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.

8. Interpunkcja: 1 pkt – praca bez błędów interpunkcyjnych.

Temat 2. (0–20)

Wehikuł czasu przeniósł bohaterów mitologicznych do XXI wieku. Napisz współczesną wersję mitu o Tezeuszu i Ariadnie. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
3. Kształcenie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.
6. Poznawanie wybranych dzieł wielkich pisarzy polskich [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Rozwijanie umiejętności wypowiedzania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.
5. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętność organizacji tekstu.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

Klasy IV–VI

- 9) charakteryzuje [...] narratora i bohaterów w czytanych utworach;
- 12) określa tematykę i problematykę utworu;
- 15) objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
- 16) określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi;
- 17) przedstawia własne rozumienie utworów i je uzasadnia;
- 19) wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach;
- 20) wskazuje wartości w utworze oraz określa wartości ważne dla bohaterów.

Klasy VII i VIII

- 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji;
- 8) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich;
- 9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi, dokonuje ich hierarchizacji.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Klasy IV–VI

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] opowiadanie (twórcze) [...].

Klasy VII i VIII

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi; redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi;
- 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych);
- 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- 5) odróżnia przykład od argumentu;
- 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego;
- 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie.

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 8.–12. *Informatora*.

Przykładowe ocenione wypracowania

Przykład 1.

Po dwóch godzinach oczekiwania na lotnisku Tezeusz zajął swoje miejsce w samolocie lecącym do Londynu. W ręce trzymał małe pudełko przewiązane różową nitką. Uśmiechnął się. Tak wiele zdarzyło się w ciągu tego roku...

Po śmierci ojca wyjechał z mamą do Anglii. Nie czuł się tam najlepiej. W szkole miał ciągle kłopoty, ponieważ nieustannie wdawał się w bójki z kolegami. Pewnego dnia matka po kolejnej wizycie u dyrektora szkoły zagroziła, że odeśle go na jakiś czas do Polski, do babci. Ku jej zdziwieniu zbuntowany nastolatek z łatwością na to przystał.

Tezeusz Ariadnę zobaczył pierwszy raz w szkole, do której zapisała go babcia. Dziewczyna siedziała zupełnie sama w szkolnej świetlicy i czytała jakąś książkę. Z początku pomyślał, że to nie jest jego świat, ale dziewczyna miała w sobie tyle uroku, że postanowił do niej podejść. Już po kilku minutach rozmowy przekonał się, że jest nie tylko bardzo ładna, ale też inteligentna i ma poczucie humoru. Od tego momentu spędzali ze sobą dużo czasu.

Pewnego dnia koledzy z osiedla zaproponowali mu udział w zawodach bokserskich.

– Masz doskonałe umiejętności – argumentowali. – Poradzisz sobie bez problemu.

I chociaż babcia stanowczo odradzała Tezeuszowi udział w zawodach, chłopak, nie chcąc wyjść na tchórza, postanowił się zgodzić. Walka okazała się łatwa, a Tezeusz nie odniósł większych obrażeń. Pierwsze starcie pociągnęło jednak za sobą następne. Ariadna zorientowała się, że nic dobrego z tego nie wyniknie i postanowiła stanowczo zaprotestować.

– Wiesz, dlaczego chłopaka, z którym masz walczyć, nazywają Minotaur? – spytała. – To olbrzym, który nie zawaha się przed niczym... Musisz zrezygnować z tej walki, bo niszczysz samego siebie. Pogubiłeś się i nie umiesz znaleźć drogi wyjścia z labiryntu. Wdając się w bójki, skrzywdziłeś już matkę, a teraz i mnie. Jak chcesz to naprawić? I czy w ogóle chcesz to zrobić?

Chciał. Dla matki, babci i przede wszystkim dla niej, dla jego Ariadny, która podała mu nic ratunkową, a potem machała w hali odpraw na pożegnanie. Podjął decyzję o powrocie do matki.

Teraz, siedząc w samolocie, otworzył pudełko. W środku znajdowała się książka, którą podczas pierwszego spotkania czytała Ariadna. Uśmiechnął się. Samolot spokojnie zmierzał w kierunku domu.

- 1. Realizacja tematu wypowiedzi:** 2 pkt – forma wypowiedzi zgodna z formą wskazaną w poleceniu; pozostałe elementy polecenia uwzględnione; wypowiedź w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu.
- 2. Elementy twórcze:** 5 pkt – funkcjonalna narracja; logiczny układ zdarzeń; urozmaicona fabuła, w tym wykorzystanie: opisu, charakterystyki bohaterów, określenie czasu i miejsca akcji, puenta, wprowadzenie dialogu, retrospekcja.
- 3. Kompetencje literackie i kulturowe:** 2 punkty – funkcjonalne wykorzystanie znajomości mitu; poprawność rzeczowa.
- 4. Kompozycja tekstu:** 2 punkty – zgodna z formą opowiadania, spójna, logiczna, funkcjonalne akapity wydzielone treściowo i graficznie.
- 5. Styl:** 2 pkt – odpowiedni do treści i formy wypowiedzi, jednolity.
- 6. Język:** 4 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.
- 7. Ortografia:** 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
- 8. Interpunkcja:** 1 pkt – praca bez błędów interpunkcyjnych.

Przykład 2.

Zbliżała się trzecia nad ranem. Akcja gry była jednak tak pasjonująca, że szanse na odrobinę snu stały się mało realne. Tezeusz już osiem godzin tkwił przed komputerem.

Nagle pojawiła się nowa osoba. Ariadna??? Jakaś prowokacja! Tezeusz nie mógł teraz odpuścić. „Muszę się wykazać” – pomyślał i zmienił strategię. Zmęczenie jednak robiło swoje – nie był to dobry ruch.

„Dokończymy jutro?” – napisał.

„Chętnie” – przeczytał w odpowiedzi.

Lekcje w szkole jak zawsze były za długie. „Ciekawe, co to za dziewczyna?” – ta myśl nie dawała mu spokoju. „Dzisiaj zacznę od razu po powrocie do domu. Może ona już będzie...”

Pojawiła się przed wieczorem.

„O, widzę że już jesteś. Czy ty nie jadasz i nie sypiasz? A w ogóle to wychodzisz czasem z domu?”

„Rzadko...” – odpisał. Nie był zbyt wylewny.

„To ja mam propozycję. Oderwij się na chwilę i wyjdź na swoje podwórko. Ja tam będę, pogadamy...”

Podniósł się zdziwiony i wyszedł ze smartfonem w rękę. Tuż przy schodach stała jego koleżanka z klasy...

– No, świetnie, że dałeś się wyciągnąć. Tylko żebyś nie dostał zawrotu głowy od świeżego powietrza – zażartowała.

– To ty masz nick Ariadna? – spytał z niedowierzaniem.

– Ja. A co? Bardzo cię to zmartwiło? – pytała.

– Skądże, raczej zaskoczyło. Nie spodziewałem się...

– Wiesz, ja nie tylko cię obserwuję – mówiła już poważniej – Postanowiłam wyprowadzić cię z tego internetowego labiryntu, bo sam chyba nie dasz rady. Utknąłeś tam na dobre.

– A co masz dla mnie w zamian? – spytał.

– Świat, którego ty nie dostrzegasz. Wycieczki, kino, rozmowy, spacer... Jest wiosna, wiesz?

„Co ona sobie wyobraża?” – pomyślał. „Ale ma rację. Wszystko, o czym mówi, jest poza mną”.

– *Aż tyle straciłem? – odważył się zadać to pytanie.*

– *Niestety... Ale jeśli w porę się ockniesz, nadrobisz zaległości.*

Po powrocie do domu Tezeusz myślał o tym, co usłyszał od Ariadny. Następnego dnia poszli na długi spacer. W końcu była wiosna...

1. Realizacja tematu wypowiedzi: 2 pkt – forma wypowiedzi zgodna z formą wskazaną w poleceniu; pozostałe elementy polecenia uwzględnione; wypowiedź w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu.

2. Elementy twórcze: 5 pkt – funkcjonalna narracja; logiczny układ zdarzeń; urozmaicona fabuła, w tym wykorzystanie: charakterystyki bohaterów, określenie czasu i miejsca akcji, zwrot akcji, puenta, dialog.

3. Kompetencje literackie i kulturowe: 2 punkty – funkcjonalne wykorzystanie znajomości mitu; poprawność rzeczowa.

4. Kompozycja tekstu: 2 punkty – zgodna z formą opowiadania, spójna, logiczna, funkcjonalne akapity wydzielone treściowo i graficznie.

5. Styl: 2 pkt – odpowiedni do treści i formy wypowiedzi, jednolity.

6. Język: 4 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.

7. Ortografia: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.

8. Interpunkcja: 1 pkt – praca bez błędów interpunkcyjnych.

Z opinii Recenzentów:

„*Informator*” został napisany w sposób jasny i przejrzysty. Zawiera wyczerpujący opis egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego. Przedstawione i scharakteryzowane są typy zadań, jakie pojawią się w arkuszu. Zaprezentowana jest struktura arkusza. [...]

Bardzo ciekawe jest wprowadzenie dwóch typów tekstów jako wypracowania: wypowiedzi o charakterze twórczym (opowiadanie i formy pokrewne) oraz wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym (rozwprawka i formy pokrewne). [...] Umożliwi to uczniom wybranie tematu, dzięki któremu lepiej zaprezentują opanowane umiejętności.

dr hab. Krzysztof Biedrzycki, prof. UJ i IBE

W [„*Informatorze*”] cieszy różnorodność planowanych podczas egzaminu zadań i znaczny procent zadań otwartych [...]. Zadania są tak konstruowane, aby sprawdzać wiedzę funkcjonalną i przydatną oraz umiejętność jej zastosowania w praktyce, także w życiu codziennym, w świecie zdominowanym przez narzędzia technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Niezwykle istotne jest sprawdzanie znajomości lektur i umiejętności funkcjonalnego ich przywołania w opracowaniu tematu, twórczego wykorzystania tekstów literackich oraz innych tekstów kultury, pozwala to bowiem nie tylko na wykazanie się znajomością utworu, umiejętnościami analityczno-interpretacyjnymi stanowiącymi podstawę przygotowania do odbioru współczesnej literatury i kultury, ale również – na sprawdzenie umiejętności ponadprzedmiotowych, kluczowych w nauczaniu każdego przedmiotu, ważnych w różnych sytuacjach komunikacyjnych codziennego życia (w tym umiejętności retorycznych), np. formułowania opinii, argumentowania, wnioskowania, syntetyzowania, uogólniania.

dr Renata Bryzek

